

- 9) कोहलबर्गच्या मते ---- पातळी चांगला मुलगा किंवा मुलगी म्हणण्यावर आधारित नैतिक वर्तन असते.
 अ) पूर्व सांकेतिक
 ब) सांकेतिक
 क) मृत क्रियात्मक
 ड) अमृत क्रियात्मक
- 10) बोधात्मक विकासाची उपपत्ती ---- यांनी मांडली.
 अ) पियाजे
 ब) गार्डनर
 क) कोहलर
 ड) यापैकी नाही

- प्र.2 खालील दिलेल्या प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 10
 अ) विकासाची सर्व सामान्य तत्त्वे स्पष्ट करा.
 ब) व्यक्तिमत्त्व ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालील दिलेल्या प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 10
 अ) स्व संकल्पना ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 ब) प्रतिभावान बालक म्हणजे काय? प्रतिभावान बालकाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- प्र.4 खालील दिलेल्या प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 15
 अ) सामाजिकीकरण म्हणजे काय? मुलांच्या सामाजिकीकरणावर प्रभाव टाकणारे घटक स्पष्ट करा.
 ब) बुद्धिमत्ता व भावनिक बुद्धिमत्तेची संकल्पना सांगा. गार्डनर यांनी सांगितलेल्या बुद्धिमत्तेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.5 खालील दिलेल्या प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 15
 अ) बाल्यावस्थेची शारीरिक सामाजिक आणि मानसिक विकासाची वैशिष्ट्ये कोणती? बाल्यावस्थेतील मुलांचा शारीरिक सामाजिक आणि मानसिक विकासासाठी शाळांनी करावयाचे उपाय सुचवा.
 ब) कोहलबर्ग नैतिक विकासाची उपपत्ती स्पष्ट करा. कोहलबर्ग उपपत्ती नुसार शिक्षकांनी आपल्या विद्यार्थ्यांमध्ये नैतिक विकासातील कोणते उपाय योजावेत.
- प्र.6 टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) 20
 अ) समुपदेशनामध्ये शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
 ब) समाजातील दुर्लक्षित घटकांच्या समस्या सांगा.
 क) माध्यमांच्या संदर्भात ओळख निर्माण करण्यामध्ये शिक्षकाची भूमिका काय?
 ड) डिस्लेक्सिसची संकल्पना स्पष्ट करा.
 इ) मुलांच्या विकासावर विविध पालक शैलीचा होणारा परिणाम सांगा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - I) (CBCS) Examination March/April-2023
CURRICULAR AREA –A: PERSPECTIVES IN EDUCATION
Childhood and Growing Up (19502101)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
 Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct answer.

10

- 1) _____ is not a factor affecting socialization of the child.
  - a) Caste
  - b) Heredity
  - c) Gender
  - d) Culture
- 2) Colloquial language is the major barrier in the education of _____ students.
  - a) Schedule Tribe
  - b) Minority
  - c) Schedule Caste
  - d) Gifted
- 3) The roundness of a person's behaviour in a social environment is _____.
  - a) Interest
  - b) Value
  - c) Personality
  - d) Creativity
- 4) Dyslexia is a disorder in children relating to _____ skill of language.
  - a) Reading
  - b) Writing
  - c) Mathematical Activity
  - d) Above all
- 5) _____ is the mother of attention.
  - a) Motivation
  - b) Attitude
  - c) Interest
  - d) Value
- 6) _____ is border concept of the following efficiency.
  - a) Self – Esteem
  - b) Self – Image
  - c) Self- Concept
  - d) Self - Efficacy
- 7) _____ period considered as Mental stormy & emotional period.
  - a) Post – Childhood
  - b) Adult
  - c) Adolescent
  - d) Infancy
- 8) Zone of proximal development was stated in _____.
  - a) Vygotsky
  - b) Piaget
  - c) Kohlberg
  - d) None of these
- 9) According to Kohlberg in _____ level of moral development is based on saying boy or
  - a) Pre - Conventional
  - b) Conventional
  - c) Pre - Conventional
  - d) Concreate
- 10) Cognitive development theory was stated by _____.
  - a) Piaget's
  - b) Gardner
  - c) Kohler
  - d) None of these

- Q.2 Short Answer Type Question. 10**
a) Explain general principles of development.
b) Explain the concept of Personality.
- Q.3 Short Answer Type Question. 10**
a) Describe the concept of self-concept.
b) What is meant by gifted children? Discuss the characteristics of gifted children.
- Q.4 Answer the following questions. (Any one) 15**
a) What is meant by socialization? Explain the factors affecting socialization of the child.
b) State the concept of intelligence and emotional intelligence. Explain types of intelligence stated by Gardner.
- Q.5 Answer the following questions. (Any one). 15**
a) What are the main characteristic of physical, social and mental development during childhood? Suggest measures that school can adopt to promote good physical, social and mental development.
b) Explain the Kohlberg's theory of moral development. According to Kohlberg's theory suggest measures that teacher can adopt to promote good moral development in their students.
- Q.6 Write Short Note on (Any Four). 20**
a) Explain the role of teacher in counseling.
b) State the problems of the marginalized sections of society.
c) What is the role of teacher in establishing identity with respect to media?
d) Explain the concept of dyslexics.
e) State the impact of different parenting styles on child development.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - I) (CBCS) Examination: March/April-2023
CURRICULAR AREA – A: PERSPECTIVES IN EDUCATION
Childhood and Growing Up (19502101)

Day & Date: Friday, 04-08-2023
 Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 10

- 1) ——— हे विकासाचे तत्त्व आहे.
 अ) सतत चालणारी प्रक्रिया   ब) व्यक्तिपरत्वे भिन्न असते
 क) एकात्मिक प्रक्रिया   ड) वरीलपैकी सर्व
- 2) "Psychology of Art" पुस्तक ——— यांनी लिहिले.
 अ) वायगोटस्की   ब) पियाजे
 क) कोहलबर्ग   ड) वॉटसन
- 3) संक्रिया पूर्व अवस्था ———.
 अ) 0 ते 2   ब) 2 ते 7
 क) 7 ते 12   ड) 12 ते 15
- 4) डॉ. अर्नेस्ट जोन्स यांनी मानवी विकासाचे ——— टप्पे सांगितले.
 अ) चार   ब) दोन
 क) तीन   ड) पाच
- 5) संरक्षण यंत्रणेचा ——— हा प्रकार नाही.
 अ) प्रक्षेपण   ब) तादात्म्य
 क) समर्थन   ड) स्वप्न पाहणे
- 6) स्वतःची ओळख ——— मुळे निर्माण होते.
 अ) स्वः संकल्पना   ब) स्वः आदर
 क) स्वः प्रभाव   ड) वरीलपैकी सर्व
- 7) Personality शब्दाची उत्पत्ती ही ——— भाषेतील Persona या शब्दापासून झालेली आहे.
 अ) ग्रीक   ब) लॅटीन
 क) अमेरिकन   ड) रशियन
- 8) "Frames of Mind" ग्रंथ ——— यांनी लिहिला.
 अ) गार्डनर   ब) थर्स्टन
 क) गिल्फोर्ड   ड) स्पिअरमन

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - I) (CBCS) Examination: March/April-2023
CURRICULAR AREA – A: PERSPECTIVES IN EDUCATION
Childhood and Growing Up (19502101)

Day & Date: Friday, 04-08-2023
 Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct answer.

10

- 1) The _____ is Principle of development.
  - a) This continues process
  - b) This differ as per individual
  - c) This integrated
  - d) All above
- 2) "Psychology of Art" this book written by _____.
  - a) Vygotsky
  - b) Piaget
  - c) Kohlberg
  - d) Watson
- 3) The Pre-Operational stage _____.
  - a) 0 to 2
  - b) 2 to 7
  - c) 7 to 12
  - d) 12 to 15
- 4) Dr. Earnest Jhones says there are _____ steps of human development.
  - a) Four
  - b) Two
  - c) Three
  - d) Five
- 5) Following _____ is a not type of Defense Mechanism.
  - a) Projection
  - b) Identification
  - c) Rationalization
  - d) Dreaming
- 6) Self introduction created by
  - a) Self concept
  - b) Self esteem
  - c) Self efficacy
  - d) All above
- 7) Personality ward created by Persona is _____ language.
  - a) Greek
  - b) Latin
  - c) American
  - d) Russian
- 8) "Frames of Mind" book written by _____.
  - a) Gardner
  - b) Thurston
  - c) Guilford
  - d) Spearman
- 9) Following _____ is not aspect related to Individual ability of Emotional Intelligence.
  - a) Self awareness
  - b) Self control
  - c) Direction
  - d) Sensation
- 10) Following is a modern & Electronic media.
  - a) T.V.
  - b) Computer
  - c) Radio
  - d) Both a & b

- Q.2** a) In realities how the biography of stories affect on children. **05**
b) Explain the effect of changing system of family on child. **05**
- Q.3** a) What is meant by development? Explain the relationship in between learning & development. **05**
b) What is meant by self concept, self esteem & self efficacy? **05**
- Q.4 Write answer in detail. (Any one)** **15**
a) State stages of development? Explain the Physical, Mental, Emotional, Social, Linguistic & Moral characteristics of any stage by stating the role of teacher?
b) What is meant by socialization? Explain the factors affecting on children socialization.
- Q.5 Write answer in detail. (Any one)** **15**
a) Creativity means what? Explain the characteristics of creativity & role of teacher, parents & school in creativity development.
b) Explain the theory of Piaget perceptual development in detail.
- Q.6 Write Short Note on (Any Four).** **20**
a) Kohalberg Moral development theory
b) Explain the aspects of emotional intelligence
c) Explain the concept of personality.
d) Peer group & interaction in them.
e) State the problem of Marginalized factor.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - I) (CBCS) Examination: March/April-2023
CURRICULAR AREA –B: CURRICULUM & PEDAGOGIC STUDIES
Language across the Curriculum (1/2) (19502102)

Day & Date: Wednesday, 05-07-2023
 Time: 11:00 AM To 01:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 05**
- 1) पाली ही ——— भाषा आहे

अ) प्राचीन	ब) अर्वाचीन
क) मध्ययुगीन	ड) लॅटिन
  - 2) लोक समुदायात वागण्याची पध्दती म्हणजे ——— होय.

अ) नियम	ब) संस्कृतीक
क) शिष्टाचार	ड) रीतभात
  - 3) ——— ही भाषिक कौशल्ये एकमेकांच्या सोबत असतात.

अ) भाषण व लेखन	ब) श्रवण व भाषण
क) वाचन व भाषण	ड) भाषण व वाचन
  - 4) शुध्द उच्चार होण्यासाठी ——— चा वापर आवश्यक आहे.

अ) चित्रपट	ब) तक्ते
क) टेपरेकॉर्डर	ड) रेडिओ
  - 5) विचार भावना अनुभव आणि कल्पना व्यक्त करण्याचे ——— हे साधन आहे.

अ) संस्कृती	ब) राजकारण
क) भाषा	ड) धर्म
- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 10**
- 1) भाषा संस्कृती संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) भाषेची उपयुक्तता विशद करा.
- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10**
- 1) संप्रेषणामध्ये भाषेची भूमिका काय आहे? शाब्दिक व अशाब्दिक संप्रेषण स्पष्ट करा.
  - 2) वर्ग वातावरणात शिक्षकाच्या शिष्टाचाराचे उपयोजन स्पष्ट करा.
- प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) 15**
- 1) श्रवण कौशल्याच्या विकासात येणारे अडथळे
  - 2) मातृभाषेचे अध्ययन अध्यापनातील स्थान
  - 3) वर्ग वातावरणात विद्यार्थ्यांच्या सकारात्मक कृतीची प्रशंसा
  - 4) वाचन कौशल्याचे महत्त्व

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester - I) (CBCS) Examination: March/April-2023
CURRICULAR AREA –B: CURRICULUM & PEDAGOGIC STUDIES
Language across the Curriculum (1/2) (19502102)

Day & Date: Wednesday, 05-07-2023
 Time: 11:00 AM To 01:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Questions. 05

- 1) Pali is _____ Language.

a) Ancient	b) Modern
c) Middle	d) Latin
- 2) Method of behaving in community means _____.

a) Rule	b) Culture
c) Etiquette	d) Manner
- 3) _____ are two language skills which go together.

a) Speaking & Writing	b) Listening & Speaking
c) Reading & Speaking	d) Speaking & Reading
- 4) The Use of _____ is essential for proper pronunciation.

a) Cinema	b) Charts
c) Tape Recorder	d) Radio
- 5) A tool of expressing thoughts emotions experiences and idea is _____.

a) Culture	b) Politics
c) Language	d) Religion

Q.2 Answer the following question in brief. 10

- a) Explain the concept of language culture.
- b) Elaborate the utility of language.

Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10

- a) What is the role of language in communication? Explain the verbal and nonverbal communication.
- b) Explain the applications of the teacher equities and manners in the classroom.

Q.4 Write short notes on (Any Three) 15

- a) Barriers in developing listening skills.
- b) Place of mother tongue in teaching learning process
- c) Appreciation of the student's positive actions in the classroom
- d) Importance of reading skill

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Ed. (Semester - I) (CBCS) Examination: March/April-2023
Understanding Disciplines and Subjects (1/2) (19502103)

Day & Date: Thursday, 06-07-2023
 Time: 11:00 AM To 01:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

05

- 1) गणिताशिवाय विज्ञान अपुरे आहे कारण गणितामुळे ---- भक्कम आधार मिळतो.
 अ) ज्ञानाच्या विकासाला   ब) वैज्ञानिक नियमांना
 क) ज्ञानाच्या आकलनाला   ड) नव शोधांना
- 2) विषयातील उपविद्याशाखांना शिक्षक संपूर्णपणे विषय भागात समाविष्ट करतो त्यावेळी तो ---- दृष्टीकोन वापरतो.
 अ) अंतर्बोधविद्याशाखीय   ब) आंतरविद्याशाखीय
 क) बहुविद्याशाखीय   ड) घटक
- 3) ---- हे बौद्धिक, भावनिक व कार्यात्मक व्यक्तिविकास करण्याचे साधन आहे.
 अ) परिसर   ब) इतिहास
 क) गणित   ड) भाषा
- 4) पुढीलपैकी ---- भाषा प्राचीन भाषा नाही.
 अ) पाली   ब) प्राकृत
 क) हिंदी   ड) अर्धमागधी
- 5) ---- हे बहुसांस्कृतिक समाजाचे घटक आहेत.
 अ) विविध भाषा   ब) विविध वंश
 क) विविध धर्म   ड) वरील सर्व

प्र.2 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

10

- 1) मराठी व हिंदी भाषा यातील समानता व फरक स्पष्ट करा.
- 2) विज्ञान व गणित यांतील सहसंबंध उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)**10**

- 1) आंतरराष्ट्रीय एकात्मता म्हणजे काय ते सांगून आंतरराष्ट्रीय एकात्मता विद्यार्थ्यांत रुजविण्यासाठी शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
- 2) शिक्षण विषयातून निर्माण झालेल्या विविध विद्याशाखा व त्यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)**15**

- 1) शिक्षण संकल्पना सांगून शिक्षणाची उद्दिष्टे लिहा.
- 2) स्वातंत्र्योत्तर काळात शालेय अभ्यासक्रमात झालेले आमूलाग्र बदल स्पष्ट करा.
- 3) इतिहास व भूगोल यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.
- 4) बहुसांस्कृतिक वर्गातील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

B.Ed. (Semester - I) (CBCS) Examination: March/April-2023
Understanding Disciplines and Subjects (1/2) (19502103)

Day & Date: Thursday, 06-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 11:00 AM To 01:00 PM

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives. 05

- 1) Science is incomplete without mathematics because mathematics has given sound footing to the _____.

a) Knowledge Development	b) Scientific laws
c) Understanding Knowledge	d) Innovations
- 2) When teacher integrate the sub disciplines within a subject area, at that time they use _____ approach.

a) Trans-Disciplinary	b) Interdisciplinary
c) Multi-Disciplinary	d) Unit
- 3) _____ is a tool for developing an intellectual, emotional and psychomotor person.

a) Surrounding	b) History
c) Mathematics	d) Language
- 4) _____ of the following is not an ancient language.

a) Pali	b) Prakrit
c) Hindi	d) Ardhamagadhi
- 5) _____ are the components of a multicultural society.

a) Different Languages	b) Different heredity
c) Different religion	d) All above

Q.2 Answer the following questions. 10

- a) Explain the similarity and difference between Marathi and Hindi.
- b) Explain the inter-relation between Science and Mathematics with example.

Q.3 Answer the following questions (Any One) 10

- a) What is international integration? Explain the role of education to inculcate the international integration among students.
- b) Explain the various disciplines emerged in the field of education and their importance.

Q.4 Write short notes. (Any Three)

- a)** State the concept and objectives of education.
- b)** Explain the radical changes in content of school curriculum in the post-independence period.
- c)** Explain the relationship between History and Geography.
- d)** Explain the role of a teacher in the multicultural classroom.

Seat
No.

**B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
Learning and Teaching (19502201)**

Day & Date: Wednesday, 02-08-2023

Max. Marks: 80

Time: 03:00 PM To 06:00 PM

- सुचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दशवितात.

प्र.1 खालील दिलेल्या रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडून लिहा.

10

- 1) व्यक्तिमत्त्वाच्या संकल्पनेत — हे घटक समाविष्ट होतात.

अ) शारीरिक	ब) मानसिक
क) भावनिक	ड) वरील सर्व
- 2) खालीलपैकी सर्वात स्थिर गट हा — आहे.

अ) संहती	ब) जमाव
क) समाज	ड) गट
- 3) — या अभ्यास पद्धतीत प्रायोजक आणि प्रयोज्य एकच असतात.

अ) निरीक्षण	ब) आत्मनिरीक्षण
क) प्रायोगिक	ड) व्यक्ती अभ्यास
- 4) फ्लॅडर्स यांची आंतरक्रियात्मक विश्लेषण हे शिक्षकाच्या — वर्तनाचे निरीक्षण करण्यास उपयुक्त आहे.

अ) शाब्दिक	ब) अशाब्दिक
क) अ आणि ब	ड) चांगले
- 5) रामचा बुध्यांक 125 आहे तर तो खालीलपैकी — गटात येतो.

अ) कुशाग्र	ब) शीघ्र
क) सामान्य	ड) अलौकिक
- 6) वर्गसमूह गतिशीलता अभ्यासण्याचे — हे साधन आहे.

अ) समाजमिती	ब) संचय नोंदीपत्रक
क) प्रासंगिक नोंदी	ड) वरील सर्व
- 7) — हे व्यक्तिगत गरजेचे उदाहरण आहे.

अ) भूक	ब) ओळख
क) जिज्ञासा	ड) प्रतिष्ठा
- 8) कौशल्यपूर्ण शिक्षक हा प्रज्ञावान बालकाला — प्रकारे मदत करेल.

अ) स्विकार व प्रज्ञावानतेचा वापर करणे	ब) ओळख
क) ओळखणे	ड) वरील सर्व
- 9) शिक्षकाच्या दृष्टिकोनातून — हा अध्ययनावर परिणाम करणारा घटक आहे.

अ) प्रेरणा	ब) भौतिक सुविधा
क) वय	ड) व्यक्तिमत्त्व

- 10) सराव हा ---- उपपत्तीचा नियम आहे.
 अ) स्पिअरमन
 क) गिलफोर्ड
 ब) थॉर्नडाईक
 ड) थस्टन

- प्र.2 थोडक्यात खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
 अ) अध्ययनावर परिणाम करणारे शाळेशी निगडीत घटक स्पष्ट करा. 05
 ब) समायोजन व विषमसमायोजन संकल्पना स्पष्ट करा. 05
- प्र.3 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
 अ) फ्लॅडर्स यांनी 10 वर्तन गटाचे आंतरक्रियांचे विश्लेषण केले ते स्पष्ट करा. 05
 ब) थॉर्नडाईकच्या अध्ययन उपपत्तीचे प्राथमिक नियम स्पष्ट करा 05
- प्र.4 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) 15
 अ) व्यक्तिमत्व म्हणजे काय? व्यक्तिमत्व विकासावर परिणाम करणारे घटक कोणते ते सांगून अध्ययनार्थीच्या व्यक्तिमत्व विकासातील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
 ब) अध्यापनाची संकल्पना, स्वरूप व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करून अध्ययन-अध्यापनाचा संबंध स्पष्ट करा.
- प्र.5 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) 15
 अ) शैक्षणिक मानसशास्त्राचा अर्थ स्पष्ट व त्याची व्याप्ती, महत्त्व आणि मर्यादा स्पष्ट करा.
 ब) सामाजिक समूहाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. वर्ग व शाळा एक सामाजिक समूह कसा आहे ते स्पष्ट करा.
- प्र.6 टिपा लिहा (कोणत्याही चार) 20
 अ) प्रज्ञावान बालकांना तुम्ही सुविधा उपलब्ध करून दयाल.
 ब) अध्ययन-अध्यायनात ज्ञानरचनावादाचा वापर कसा कराल?
 क) बुद्धिमतेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 ड) शिक्षकासाठीची व्यावसायिक नीतितत्त्वे स्पष्ट करा.
 इ) नेतृत्वाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
Learning and Teaching (19502201)

Day & Date: Wednesday, 02-08-2023
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Chose the correct alternative

10

- 1) In the personality concept _____ components are included.
  - a) Physical
  - b) Mental
  - c) Emotional
  - d) All of above
- 2) Which of the following is the most stable group?
  - a) Club
  - b) Crowd
  - c) Society
  - d) Group
- 3) In _____ study method experimenter and subject are same.
  - a) Observation
  - b) Introspection
  - c) Experimental
  - d) Case study
- 4) Flander's system of interaction analysis is useful for observation of _____ behavior of teacher.
  - a) Verbal
  - b) Non-verbal
  - c) a and b
  - d) Good
- 5) Intelligent quotient of Ram is 125 then which is the following category.
  - a) Very superior
  - b) Superior
  - c) Average
  - d) Genius
- 6) The tool to study classroom dynamics is _____.
  - a) Sociometry
  - b) Cumulative record
  - c) Anecdotal record
  - d) Above all
- 7) _____ is example of personal need.
  - a) Hunger
  - b) Recognition
  - c) Curiosity
  - d) Status
- 8) Skilled teacher will help the gifted students with _____.
  - a) Accept and utilize his own giftedness
  - b) Identity
  - c) Recognize
  - d) Above all
- 9) In the view of teacher _____ is the major component that affects learning.
  - a) Motivation
  - b) Physical facility
  - c) Age
  - d) Personality
- 10) Exercise is the law of _____ theory.
  - a) Spearman's
  - b) Thorndike's
  - c) Gilford's
  - d) Thurston's

- Q.2 Answer the following questions.**
- a) Explain the factors affecting to the learning related to the school. **05**
- b) Explain the concept of adjustment and maladjustment. **05**
- Q.3 Answer the following questions.**
- a) Explain the Flanders interaction analysis system of ten groups of behaviour. **05**
- b) थोर्नडाईकच्या अध्ययन उपपत्तीचे प्राथमिक नियम स्पष्ट करा **05**
- Q.4 Answer the following questions (Any One)** **15**
- a) What is personality? Explain factors influencing development of personality and explain the role of teacher in developing learner's personality.
- b) Explain the concept, characteristics and nature of teaching process. Explain the relation of learning and teaching.
- Q.5 Answer the following questions (Any One)** **15**
- a) State the meaning of educational psychology and explain its scope, importance and limitations.
- b) Explain the characteristics of a social group? Explain how school and class are as a social group.
- Q.6 Write short notes (Any Four)** **20**
- a) Which facilities do you provide for the gifted children?
- b) Constructivist approach in teaching learning.
- c) Explain the importance of Intelligence.
- d) State professional ethics for teachers.
- e) Explain the characteristics of leadership.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
Contemporary India and Education (19502202)

Day & Date: Thursday, 03-08-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून पर्याय जागा भरा.

10

- 1) ——— ही संज्ञा 42 व्या घटनादुरुस्तीने सरनाम्यामध्ये समाविष्ट करण्यात आली.
अ) स्वातंत्र्य ब) धर्मनिरपेक्ष
क) न्याय ड) समाज
- 2) मुलोद्योगी शिक्षणास ——— या नावाने ओळखले जाते.
अ) नई तालीम ब) वर्धा शिक्षण
क) बुनियादी शिक्षण ड) वरील सर्व
- 3) प्रोफेसर यशपाल हे ——— चे अध्यक्ष होते.
अ) शिक्षण हक्क अधिनियम – 2009
ब) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण – 1986
क) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा – 2005
ड) विद्यापीठ शिक्षण आयोग – 1948
- 4) माध्यमिक शिक्षण आयोगाने ——— शिक्षणाची संकल्पना मांडली.
अ) बहुउद्देशिय ब) सार्वत्रिक
क) विशेष ड) समावेशित
- 5) 15 ऑगस्ट 1995 पासून देशात ——— कार्यक्रम राबवला जात आहे.
अ) सर्व शिक्षा अभियान ब) निरंतर शिक्षण
क) मध्यान्ह भोजन योजना ड) सक्तीचे शिक्षण
- 6) भारतीय राज्यघटनेत कलम ——— मध्ये स्वातंत्र्याचा हक्क नमूद केलेला आहे.
अ) 13 ते 17 ब) 15 ते 18
क) 19 ते 22 ड) 26 ते 28
- 7) शिक्षणाच्या उद्दिष्टांकडे दुर्लक्ष होण्यापाठीमागचे प्रमुख कारण ——— असावे.
अ) उदारीकरण ब) खाजगीकरण
क) जागतिकीकरण ड) सामाजिकीकरण
- 8) भारतीय राज्यघटनेच्या कलम 51(अ) मध्ये नागरीकांची ——— नमूद केलेली आहेत.
अ) मूलभूत अधिकार ब) मूलभूत कर्तव्ये
क) मूलभूत जबाबदारी ड) मूलभूत गरज

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
Contemporary India and Education (19502202)

Day & Date: Thursday, 03-08-2023
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Questions:

10

- 1) The term _____ was included in the preamble of the '42' Amendment.
  - a) Freedom
  - b) Secular
  - c) Justice
  - d) Society
- 2) Basic Education is known as the _____.
  - a) Naye Talim
  - b) Vardha Education
  - c) Buniyadhi Education
  - d) All of the above
- 3) Prof. Yashpal was the _____ of president.
  - a) Right to Education (2009)
  - b) National Education Policy (1986)
  - c) National Curriculum Framework (2005)
  - d) University Education Commission (1948)
- 4) Secondary Education Commission introduced the concept of _____ Education.
  - a) Multipurpose
  - b) Universal
  - c) Special
  - d) Inclusive
- 5) The _____ program is being implemented in the Country from "15th August 1995."
  - a) Sarva Shiksha Abhiyan
  - b) Nirantar Education
  - c) Mid-day-meal scheme
  - d) Compulsory Education
- 6) Articles _____ of the Indian Constitution state the Right to Freedom.
  - a) 13 to 17
  - b) 15 to 18
  - c) 19 to 22
  - d) 26 to 28
- 7) What should be the main reason behind neglecting to objectives of Education?
  - a) Liberalization
  - b) Privatization
  - c) Globalization
  - d) Socialization
- 8) The _____ citizen are mentioned in Article 51(A) of the Indian State Constitution.
  - a) Fundamental Rights
  - b) Fundamental Duties
  - c) Fundamental Responsibility
  - d) Fundamental Need
- 9) _____ is the most important factor affecting the socialization of children.
  - a) Society
  - b) Colour
  - c) Religion
  - d) Class

10) Match the right pair:

Group 'A'		Group 'B'	
1) Secondary Education Commission	i)	Dr. Pitroda	
2) University Education Commission	ii)	Dr. Kothari	
3) Indian Education Commission	iii)	Dr. Radhakrishnan	
4) National Knowledge Commission	iv)	Dr. Mudaliar	

Option's:

	1	2	3	4
a)	i	iii	ii	iv
b)	iv	ii	iii	i
c)	i	ii	iii	iv
d)	iv	iii	ii	i

Q.2 Short Answer type Questions.

a) Explain the role of school, in socialization process.	05
b) State the characteristics of Mid-day-Meal Scheme.	05

Q.3 Short Answer type Question.

a) State the Indian Constitutional Articles related to Education.	05
b) Describe the Right to Education - 2009 in details.	05

Q.4 Answer the following Question (Any One)

a) State the concept of Social Diversity & Explain the various levels of Social Diversity.	15
b) State the concept of Liberalization, Globalization, & Privatization and Explain in details it's impact of Society.	

Q.5 Answer the following Question (Any One)

a) State the contributions of Mudaliar Commission (1952-53) in Secondary Education.	15
b) Explain the Directive principles of state policy & give in details the fundamental duties of Indian Constitution.	

Q.6 Write Short Note on (Any Four)

a) National Curriculum Framework - 2005	20
b) Concept of Socialization	
c) Three Language Formula	
d) Woods Dispatch (1854)	
e) Operation Black-Board	

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
CURRICULAR AREA - B: CURRICULUM & PEDAGOGIC STUDIES
Marathi (19502203)

Day & Date: Friday, 04-08-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सुचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 रिकाम्या जागा भरा.

05

- 1) योजनापूर्वक केलेले संभाषण म्हणजे ——— होय.
अ) चर्चा
ब) प्रश्नोत्तर
क) व्याख्यान
ड) प्रस्तावना
- 2) कृती संशोधनसाठी निवडलेला नमुना हा ——— पद्धतीवर आधारित असतो.
अ) संभाव्यता
ब) असंभाव्यता
क) जनसंख्या
ड) वरील सर्व
- 3) शालेय विद्यार्थ्यांना माणसांच्या आंतर्बाह्य क्रिया— प्रतिक्रियांचे दर्शन घडविणारा आकृतिबंध म्हणजे ——— होय.
अ) कथा
ब) कादंबरी
क) नाटक
ड) चरित्र
- 4) 'निर्णय' या कथेचे अध्यापन करताना तुम्ही मातृभाषा शिक्षक म्हणून मराठीचा ——— या विषयाशी समवाय साधाल.
अ) भूगोल
ब) पर्यावरण
क) गणित
ड) विज्ञान
- 5) 'कथाकविता आणि शृंगारकविता' यांची हात मिळवणी हे ——— या कवितेचे प्रमुख वैशिष्ट्य मानले जाते.
अ) लावणी व कटाव
ब) पंत
क) भावगीत
ड) जनपदगीते

प्र.2 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- 1) मातृभाषा अध्यापनात तुम्ही प्रकल्प पद्धतीचा वापर कसा कराल ते सोदाहरण लिहा. 05
- 2) पद्य अध्यापनाचे उद्देश स्पष्ट करा. 05

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

10

- 1) सहसंबंध म्हणजे काय? मराठीचा अंतर्गत सहसंबंध व अन्य विषयांशी असलेला सहसंबंध स्पष्ट करा.
- 2) मातृभाषा मराठीच्या शिक्षकांची पात्रता आणि गुणवैशिष्ट्ये यांची चर्चा करा.

प्र.4 टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

- 1) शिक्षणाचे माध्यम म्हणून मातृभाषा मराठीचे स्थान स्पष्ट करा.
- 2) पर्यवेक्षित अभ्यास तंत्र
- 3) मराठी शिक्षकांचे विषय संघटनेतील योगदान स्पष्ट करा.
- 4) गद्य अध्यापनाचे उद्देश स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
CURRICULAR AREA - B: CURRICULUM & PEDAGOGIC STUDIES
Hindi (19502204)**

Day & Date: Friday, 04-08-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सुचनाएँ :** 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं।

प्र.1 निम्नलिखित प्रश्नों के नीचे दिए गए पर्यायों में से उत्तर का सही पर्याय चुनकर लिखें। 05

- 1) वाचन शिक्षा का उद्देश्य ---- होना चाहिए।
अ) वाचन शुद्ध तथा प्रभावोत्पादक हो
ब) छात्रों को शब्द ध्वनियों का उचित ज्ञान कराना हो।
क) छात्रों में उचित उतार – चढ़ाव के पढ़ाना हो।
ड) उपर्युक्त सभी
- 2) निदानात्मक तथा उपचारात्मक संकल्पना हिंदी अध्यापन में ---- शास्त्र से आई है।
अ) भौतिकशास्त्र   ब) वैद्यकशास्त्र
क) रसायनशास्त्र   ड) जीवशास्त्र
- 3) ---- यह शैक्षिक साधनों में प्रक्षेपित दृक-श्राव्य साधन है।
अ) स्लाईड   ब) ग्रामोफोन
क) ट्रान्सपरन्सी   ड) उपर्युक्त सभी
- 4) "भाषा" शब्द ---- के "भाष" धातू से बना है, जिसका अर्थ है बोलना।
अ) संस्कृत   ब) प्राकृत
क) पाली   ड) अपभ्रंश
- 5) संकल्पना प्राप्ति प्रतिमान के प्रणेता ---- है।
अ) जॉन ड्युई   ब) आसुबेल
क) ब्रुनर   ड) जॉईस एवं वील

प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

- 1) छात्र के जीवन में भाषा का सामाजिक एवं भावनिक महत्त्व बताइए। **05**
- 2) हिंदी अध्ययन-अध्यापन में भाषण-संभाषण का महत्त्व लिखिए। **05**

प्र.3 निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए (कोई एक) 10

- 1) समवाय के प्रकार बताते हुए हिंदी भाषा का अन्य विषयों से समवाय स्पष्ट कीजिए।
- 2) हिंदी अध्यापन की विविध पद्धतियाँ बताकर संभाषण प्रणाली का स्वरूप तथा गुण – दोष बताइए।

प्र.4 निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (कोई तीन)

- 1) भाषा अध्यापन के सूत्र उदाहरणसहित बताइए
- 2) अप्रक्षेपित साधन बताते हुए उसका महत्त्व लिखिए।
- 3) पदयविधा शिक्षा के उद्देश्य लिखिए।
- 4) हिंदी अध्यापन के माध्यमिक स्तर के उद्देश्य लिखिए।

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
CURRICULAR AREA - B: CURRICULUM & PEDAGOGIC STUDIES
English (19502205)

Day & Date: Friday, 04-08-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- Q.1 Choose the correct alternative from the options.** **05**
- 1) According to _____, “English is our major window on the modern World”.
    - a) Mahatma Gandhi
    - b) Pt. J. L. Nehru
    - c) Sarojini Naidu
    - d) None of these
  - 2) Direct method is also known as _____.
    - a) Natural Method
    - b) Aural-Oral Approach
    - c) Grammar Method
    - d) All the above
  - 3) _____ introduced the Advance Organizer Model.
    - a) Edward Thorndike
    - b) B. F. Skinner
    - c) David Asubel
    - d) Jerome Bruner
  - 4) The use of tape-recorder, lingua-phone, video, radio strengthens the _____ ability.
    - a) Listening
    - b) Speaking
    - c) Reading
    - d) Writing
  - 5) She is helping her mother (Choose the passive voice of this sentence).
    - a) Mother is being helped by her.
    - b) Mother is getting help her.
    - c) Her mother has been helped by her.
    - d) Mother has being helped by her.
- Q.2 Answer the following questions in Short.** **10**
- a) Explain the features of syllabus.
  - b) State the objectives of teaching English at secondary level.
- Q.3 Answer the following question (Any One)** **10**
- a) State any four life skills to be inculcated through English Teaching?

OR
  - b) Which learning resources will you use as a English teacher for teaching of English?
- Q.4 Write short notes on (Any Three)** **15**
- a) Write down the Aims of Structural Approach.
  - b) State the Position of English in present school curriculum.
  - c) Explain the concept of Morpheme.
  - d) State the merits of Communicative approach.

Seat
No.

Set P

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
CURRICULAR AREA - B: CURRICULUM & PEDAGOGIC STUDIES
Mathematics (19502206)

Day & Date: Friday, 04-08-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

सुचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील बहुपर्यायी प्रश्नांपैकी योग्य पर्यायाची निवड करून त्याचे वर्णाक्षर लिहा. 05**
- 1) 'एलेमेंट्स' हा ग्रंथ — या गणितज्ज्ञाने लिहिलेला आहे.
 अ) युक्लिड ब) भास्कराचार्य
 क) रामानुजन ड) पायथागोरस
- 2) 'विद्यार्थी संचाची व्याख्या सांगतो हा वर्तनबदल — उद्दिष्टांशी निगडीत आहे.
 अ) ज्ञान ब) आकलन
 क) उपयोजन ड) कौशल्य
- 3) इयत्ता आठवीला समांतरभुज चौकोन क्षेत्रफळाच्या सूत्राचे उपयोजन करण्यासाठी — पद्धत जास्त उपयुक्त ठरते.
 अ) उद्गामी ब) अवगामी
 क) पृथक्करण ड) संयोजन
- 4) — हे तंत्र गरीब विद्यार्थ्याला जास्त उपयुक्त ठरते.
 अ) गृहपाठ ब) पुनरावलोकन
 क) उजळणी ड) पर्यवेक्षित अभ्यास
- 5) — चे सामान्यरूप म्हणजे बीजगणित होय.
 अ) भूमिती ब) सांख्यिकी
 क) अंकगणित ड) त्रिकोणमिती
- प्र.2 अ) गणित अध्यापनासाठी फलकाचे प्रकार स्पष्ट करा. 05**
 ब) गणित मंडळाची उद्दिष्टे व कार्ये स्पष्ट करा. 05
- प्र.3 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 10**
 अ) गणित म्हणजे काय? गणित विषयाचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) गणित अध्यापनाच्या विविध पद्धती कोणत्या? गणित अध्यापनासाठी उद्गामी पद्धतीचा अवलंब तुम्ही कसा कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. (कोणत्याही तीन) 15**
 1) 'नफा व तोटा' या संकल्पनांची तुम्ही कशी प्रस्तावना कराल?
 2) स्वयंशोधन पद्धतीचे गुण व दोष स्पष्ट करा.
 3) गणित विषयाचा विज्ञानाशी समवाय कसा जोडाल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
 4) गणित प्रश्न मंजूषा व गणित जत्रेचे आयोजन कसे कराल?

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
CURRICULAR AREA - B: CURRICULUM & PEDAGOGIC STUDIES
Mathematics (19502206)

Day & Date: Friday, 04-08-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- Q.1 Fill in the blanks. 05**
- 1) A book 'Elements' was written by, _____.
 a) Euclid b) Bhaskaracharya
 c) Ramanujan d) Pythagoras
  - 2) Student tells definition of set. This is a specification of _____ objective.
 a) knowledge b) understanding
 c) application d) skill
  - 3) _____ method is more useful for applying formula of area of parallelogram at VIII standard.
 a) Inductive b) Deductive
 c) Analysis d) Synthesis
  - 4) A _____ technique is more useful for poor students.
 a) Homework b) Review
 c) Revision d) Supervised study
  - 5) Generalized _____ is a Algebra.
 a) Geometry b) Statistics
 c) Arithmetic d) Trigonometry
- Q.2** a) Explain types of boards in teaching of mathematics. **05**
 b) Explain objectives and functions of mathematics club. **05**
- Q.3 Answer the following question (Any One) 10**
- a) What is Mathematics? Explain nature and importance of mathematics.
  - b) Explain various methods of teaching of mathematics. Explain how you will use inductive method in teaching of mathematics.
- Q.4 Write short notes (Any Three) 15**
- a) How will you introduce concept of profit and loss?
  - b) Explain merits and demerits of heuristic methods.
  - c) Explain the correlation of mathematics with Science.
  - d) How will you organize Maths Quiz & Maths fair?

Seat
No.

Set P

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Urdu (19502207)

Day & Date: Friday, 04-08-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

05

سوال نمبر 1. مندرجہ ذیل کی خانہ پوری کیجیے۔

1) SCF کا ڈھانچہ۔۔۔۔۔۔۔ سن میں کیا گیا۔

(A) 2005ء۔ (B) 2006ء۔ (C) 2011ء۔ (D) 2010ء۔

2)۔۔۔۔۔ حکمتِ عملی میں معلم کا استعمال نہیں کیا جاتا ہے۔

(A) Co-operative (B) Collaborative

(C) PBL (D) CAL

3) مثالوں کا استعمال کر کے تخیل کا حاصل کرنا یہ۔۔۔۔۔ ماڈل ہے۔

(A) Role Play (B) Concept Attainment

(C) Advance Organizer (D) ان میں سے کوئی نہیں۔

4) اُردو زبان کے بانی۔۔۔۔۔ کو کہا جاتا ہے۔

(A) امیر خسرو۔ (B) مرزا غالب (C) علامہ اقبال۔ (D) سر سید احمد خان۔

5) اُردو دن۔۔۔۔۔ کو منایا جاتا ہے۔

(A) 5 نومبر۔ (B) 9 نومبر۔

(C) 9 دسمبر۔ (D) 5 دسمبر۔

05

سوال نمبر 2. (A) نصاب میں واقع کسی ایک مصنف کی تعلیمی خدمات انجام دیجئے۔

05

(B) شلاشی سطح پر اُردو کا مقام اور اہمیت بیان کیجئے۔

10

سوال نمبر.3. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات دیجئے۔ (کوئی ایک / 01)

- (1) تدریسی نمونے کون کون سے ہیں، کسی ایک کا استعمال اُردو تدریس میں کس طرح سے کریں گے؟
- (2) مختلف ادوار میں اُردو کی تاریخی ترقی کس طرح سے ہوئی بتائیے۔

15

سوال نمبر.4. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات دیجئے۔ (کوئی تین / 03)

- (1) اُردو زبان کا ربط کسی بھی دوسرے مضامین سے کس طرح کریں گے۔
- (2) اُردو تدریس میں بصری Visual وسائل کی اہمیت بتائیے۔
- (3) ڈرامہ اس طریقہ تدریس کا استعمال اُردو کے تدریس میں کس طرح سے کریں گے۔
- (4) اُردو (room) مکرے کی اہمیت اور ضرورت بتائیے۔

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
General Science (19502209)

Day & Date: Saturday, 05-08-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील विधानांतील रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडा. 05**
- 1) —— यांनी अणूसंशोधनात योगदान दिले.
 अ) सी. व्ही. रामन   ब) होमी भाभा
 क) मेघनाद शाह   ड) ए. पी. जे. अब्दुल कलाम
  - 2) संकल्पना प्राप्ती प्रतिमान —— या कुलातील आहे.
 अ) सामाजिक आंतरक्रिया   ब) वर्तनात्मक बदल
 क) व्यक्तिमत्व विकास   ड) माहिती प्रक्रियाकरण
  - 3) सध्या शिक्षक —— चा वापर शैक्षणिक साधन म्हणून करत आहेत.
 अ) स्मॉर्ट फोन   ब) एल्सीडी
 क) संगणक   ड) ओएचपी
  - 4) इ. 8 वी च्या वर्गात प्रकाश परावर्तन व अपवर्तन शिकविण्यासाठी —— पद्धत उपयुक्त आहे.
 अ) प्रकल्प   ब) प्रयोगशाळा पद्धत
 क) दिग्दर्शन पद्धत   ड) गटचर्चा
  - 5) विद्यार्थ्यांमध्ये प्रायोगिक कौशल्य विकसनासाठी —— ची मदत होते.
 अ) विज्ञान कक्ष   ब) विज्ञान मंडळ
 क) ग्रंथालय   ड) प्रयोगशाळा
- प्र.2 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 10**
- 1) विज्ञान अध्यापनाची सामान्य उद्दिष्टे लिहा.
  - 2) कृतीसंशोधनाच्या पायऱ्या लिहा?
- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10**
- 1) विज्ञान अध्यापनासाठी कृतियुक्त साधने कोणकोणती आहेत? विज्ञान मंडळ म्हणजे काय? विज्ञान मंडळाच्या सहाय्याने तुम्ही विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन कसा विकसित कराल?
  - 2) विज्ञान अध्यापनाच्या विविध पद्धती लिहा. दिग्दर्शन पद्धतीचे नियोजन, शिक्षक भूमिका, फायदे व मर्यादा लिहा.

प्र.4 टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

- 1) विज्ञान विषयाचा इतर विषयांशी समवाय
- 2) सहकार्यात्मक अध्ययनाची संकल्पना व त्याचे फायदे लिहा.
- 3) विज्ञान प्रयोग शाळेमधील सुरक्षितता व सावधगिरीसाठी उपाय.
- 4) उर्जासंकट संकल्पना कशी शिकवाल?

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
General Science (19502209)

Day & Date: Saturday, 05-08-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- Q.1 Sleet the Propel Alternative of folioing. 05**
- 1) _____ Contributed to atomic research.

a) C.V Raman	b) Home Bhabha
c) Maghnath Shah	d) A. P. J. Abdul Kalam
  - 2) The Concept attainment model is related to _____ group.

a) Social interaction	b) Behavioral change
c) personality development	d) information processing
  - 3) Nowadays _____ is used as an educational tool by teachers.

a) A smart phone	b) LCD
c) Computer	d) OHP
  - 4) _____ method is useful for the teaching of refraction & reflection of light in the 8th std classroom.

a) Project	b) laboratory method
c) Demonstration method	d) group discussion
  - 5) _____ is helpful to develop practical skills among the students.

a) Science hall	b) science club
c) library	d) laboratory
- Q.2 Write the answer the following. 05**
- a) Write the general objectives of teaching science. 05
  - b) Write the steps of action research. 05
- Q.3 Write answer the following question. (Any One) 10**
- a) Write the support system in teaching science. What is science club? How will you inculcate the scientific awareness among the students with the help of science club?
  - b) Write the different teaching methods of teaching science. write about the planning role of teacher, merits & demerits of demonstration method.
- Q.4 Write short notes on. (Any Three) 15**
- a) Correlation of science with other subjects.
  - b) Write of about co-operative learning concept & it's benefits.
  - c) The safety precautionary measures about science laboratory.
  - d) How will you teach concept energy crisis?

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
History (19502210)

Day & Date: Saturday, 05-08-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सुचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

05

- 1) 'भूतकालीन मनोरंजक व संस्मरणीय घटनांचा शोध म्हणजे इतिहास होय.' ही व्याख्या कोणी केली.
 अ) कार्ल मार्क्स
 ब) हेरॉडॉटस
 क) बर्क हर्ट
 ड) कार्लाइल
- 2) बुद्धिमंथन कार्यनीती — यांनी विकसित केली.
 अ) जोसेफ डी नोवाक
 ब) ऑसबर्न
 क) किलपॅट्रीक
 ड) जॉन डयुई
- 3) विद्यार्थी 1857 च्या उठावाचे स्वरूप स्पष्ट करतो हे इतिहास अध्यापनाच्या — उद्दिष्टाचे स्पष्टीकरण आहे.
 अ) ज्ञान
 ब) आकलन
 क) उपयोजन
 ड) कौशल्य
- 4) सांघिक अध्यापनाची सुरुवात — यांनी केली.
 अ) जे लॉर्ड ट्रम्प
 ब) हर्बर्ट स्पेन्सर
 क) जॉन डयुई
 ड) जॉर्ज पेन
- 5) इतिहासाचा जनक — यांना म्हणतात.
 अ) हेप्पोल्ड
 ब) कार्लाइल
 क) हेरॉडॉटस
 ड) कार्ल मार्क्स

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- अ) व्याख्यान पद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा. **05**
- ब) इतिहास कक्षाची गरज सांगून तुमच्या शाळेत तुम्ही इतिहास कक्ष कसे सुसज्ज कराल. **05**

प्र.3 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

10

- अ) इतिहासाचा अर्थ सांगून इतिहासाचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.
 किंवा
- ब) इतिहास अध्यापनाच्या विविध पद्धती कोणत्या? तुम्ही इतिहास अध्यापनात आधार पद्धतीचा वापर कसा कराल?

प्र.4 थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

- 1) प्रकल्प पद्धतीचा अर्थ सांगून पायऱ्या स्पष्ट करा.
- 2) इतिहास मंडळाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- 3) अग्रत संघटक प्रतिमानाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- 4) इतिहासाचा भूगोल विषयांशी असलेला समवाय स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
History (19502210)

Day & Date: Saturday, 05-08-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks. 05

- 1) History means inquiry into the interesting and memorable past events.
 Who defined it _____?
 a) Karl Marx
 b) Herodotus
 c) Burk Hart
 d) Carlyle
- 2) Brainstorming strategy developed by _____.
 a) Joseph D. Novak
 b) Osborn
 c) Kilpatrick
 d) John Dewey
- 3) Student explains the nature of 'The uprising of 1857' Explanation of the
 _____ objectives of History Teaching.
 a) Knowledge
 b) Understanding
 c) Application
 d) Skill
- 4) Team – Teaching method was started by _____.
 a) J. Loyd Trump
 b) Herbert Spencer
 c) John Dewey
 d) George Pen
- 5) _____ was the father of History.
 a) Happold
 b) Carlyle
 c) Herodotus
 d) Karl Marx

Q.2 Short answer type questions.

- a) Explain merits and demerits of lecture method. 05
- b) State the need of history room. How will you equip the history room in your school? 05

Q.3 Answer the following question (Any One) 10

- a) Explain the meaning of history? Explain the nature and importance of history.
- b) What are the different methods of teaching history & how do you use source method in teaching history?

Q.4 Write short notes (Any Three) 15

- a) Explain the concept of project method and steps.
- b) Explain the need of history club.
- c) Explain the steps of Advance organizer model.
- d) Explain the correlation of history with Geography.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Geography (19502211)

Day & Date: Saturday, 05-08-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सुचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. 05

- 1) — या भूगोलाच्या मुख्य शाखा आहेत.
 अ) प्राकृतिक व मानवी भूगोल   ब) प्राणी व वनस्पती भूगोल
 क) आर्थिक व सामाजिक भूगोल   ड) ग्रामीण व नागरी भूगोल
- 2) विद्यार्थी "नकाशाची" व्याख्या सांगतो हे — या उद्दिष्टांचे स्पष्टीकरण आहे.
 अ) ज्ञान   ब) आकलन
 क) अभिरूची   ड) कौशल्य
- 3) पर्यटन हा — प्रकारचा व्यवसाय आहे.
 अ) प्राथमिक   ब) द्वितीयक
 क) तृतीयक   ड) चतुर्थक
- 4) भूगोल अध्यापनातील — हा चर्चा तंत्राचा एक प्रकार आहे.
 अ) स्वाध्याय   ब) पर्यवेक्षित अभ्यास
 क) सांघिक अध्यापन   ड) बुद्धीमंथन
- 5) "आलेख" हे भूगोल अध्यापनाचे — प्रकारचे शैक्षणिक साधन आहे.
 अ) श्राव्य   ब) दृक
 क) दृक-श्राव्य   ड) वरील सर्व

प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) भूगोलाच्या आधुनिक संकल्पना सांगून भूगोलाचे महत्त्व विशद करा. 05
- 2) माध्यमिक स्तरावरील भूगोल अध्यापनाची उद्दिष्टे सांगा. 05

प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 10

- 1) समवाय म्हणजे काय? भूगोलाचा इतर शालेय विषयांशी असणारा समवाय उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- 2) भूगोलाच्या विविध अध्यापन पद्धती सांगा. आणि सहल पद्धती व प्रवास पद्धती मधील फरक स्पष्ट करा.

प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

- 1) भूगोल कक्षाची रचना रेखाटा.
- 2) भूगोल अध्यापनाची सुत्रे सांगा.
- 3) GIS (जी आय एस) तंत्राचे भूगोलातील महत्व.
- 4) पर्जन्याचे प्रकार

Seat
No.

B.Ed. (Semester - II) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Geography (19502211)

Day & Date: Saturday, 05-08-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Questions. 05

- 1) _____ are the main branches of geography.
  - a) Physical and Human Geography.
  - b) Animal and Plant Geography
  - c) Economic and Social Geography
  - d) Rural and Urban Geography
- 2) Pupil tells the definition of 'Map' this is a specification of _____ objectives.
  - a) Knowledge
  - b) Understanding
  - c) Interest
  - d) Skill
- 3) Tourism is a _____ Type of occupation.
  - a) Primary
  - b) Secondary
  - c) Tertiary
  - d) Quaternary
- 4) _____ is the type of techniques of discussion in teaching Geography.
  - a) Assignment
  - b) Supervised study
  - c) Team Teaching
  - d) Brain storming
- 5) Graphs are the _____ type of Educational Aids in teaching Geography.
  - a) Audio
  - b) visual
  - c) Audio-visual
  - d) All of the Above

Q.2 Short Answer type questions.

- a) State the modern concept of geography. And Explain importance of Geography. 05
- b) State the objectives of Teaching Geography at Secondary Level. 05

Q.3 Answer the following question (Any One) 10

- a) What is meaning by co-relation? Explain the co-relation of Geography with other school subject with suitable Example.
- b) Tell various method's of Teaching Geography and Explain the difference Between Excursion method and Journey method of Teaching Geography.

Q.4 Write short notes on (Any Three) 15

- a) Sketch the Structure of Geography Room.
- b) State the maxims of Teaching Geography.
- c) GIS Techniques Importance in Geography.
- d) Types of Precipitation.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Knowledge and Curriculum – Part - I (1/2) (19502301)**

Day & Date: Friday, 23-06-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 योग्य पर्याय निवडा. 05**
- 1) ज्ञान म्हणजे ----.
अ) जाणीव
ब) एखाद्या गोष्टीचे आकलन
क) अनुभूती
ड) वरीलपैकी सर्व
  - 2) लिखित माहिती वाचून आपल्याला जे ज्ञान प्राप्त होते त्याला ---- ज्ञान म्हणतात.
अ) संदर्भीय
ब) मजकुरातील
क) सार्वत्रिक
ड) पुस्तकी
  - 3) अभ्यासक्रम म्हणजे ----.
अ) कोर्स
ब) पाठयक्रम
क) अभ्यासपूरक उपक्रम
ड) शाळेतील सर्व उपक्रम
  - 4) NCF 2005 नुसार शिक्षणाची उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी शाळांना आकलनाच्या ---- पातळ्या सांगितल्या आहेत.
अ) तीन
ब) दोन
क) पाच
ड) चार
  - 5) अभ्यासक्रम निर्मिती मध्ये पहिली पायरी ---- ही आहे.
अ) चालू मतप्रव्हाहाचा अभ्यास
ब) पाठयक्रम गठीत करणे
क) अंमलबजावणी
ड) तज्ञांची समिती गठीत करणे
- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 05**
- अ) ज्ञान प्राप्तीचे विविध मार्ग स्पष्ट करा. 05
  - ब) ज्ञान संक्रमणात जाणकाराची भूमिका स्पष्ट करा. 05
- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10**
- अ) अभ्यासक्रम आराखड्याची संकल्पना व गरज स्पष्ट करा.
  - ब) अभ्यासक्रम निर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) 15**
- अ) अभ्यासक्रम मूल्यनिर्धारणाचे मार्ग
  - ब) वैज्ञानिक पद्धतीची वैशिष्ट्ये
  - क) स्थानिक व जागतिक ज्ञान
  - ड) अभ्यासक्रम व पाठयक्रम यातील फरक

Seat No.	
-----------------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Knowledge and Curriculum – Part - I (1/2) (19502301)**

Day & Date: Friday, 23-06-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

- Q.1 Choose Correct Alternative and Write. 05**
- 1) Knowledge means _____.

a) Awareness	b) Understanding of Some thing
c) Cognition	d) All of these
  - 2) The knowledge that we get from reading text is called _____ knowledge.

a) Contextual	b) Textual
c) Practical	d) Bookish
  - 3) Curriculum means _____.

a) Course	b) Syllabus
c) Co-curricular activities	d) Over all activities in the institution
  - 4) According to NCF 2005, _____ levels of understanding by the school are stated to attain the aims of Education.

a) Three	b) Two
c) Five	d) Four
  - 5) The first step in curriculum construction is _____.

a) To study present trends	b) Formation of Syllabus
c) Implementation	d) Formation of Expert Committee
- Q.2 Answer the following questions in brief. 05**
- a) Explain various ways of acquiring knowledge. 05
  - b) Explain the role of Knower in Knowledge transmission. 05
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain the concept and need of Curriculum frame work.
  - b) Explain the Process of Curriculum Construction.
- Q.4 Write short notes on (Any Three) 15**
- a) Ways of Curriculum assessment
  - b) Characteristics of Scientific method
  - c) Local and Universal Knowledge edge
  - d) Differentiation between Curriculum and Syllabus

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Assessment for Learning (19502302)**

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 80

- सुचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दशवितात.

प्र.1 खालील योग्य पर्याय निवडा.

10

- 1) मूल्यमापन म्हणजे शैक्षणिक ——— किती प्रमाणात साध्य झाली हे ठरविण्यासाठी उपयोजलेली सूत्रबद्ध पद्धती होय.
अ) विचार
ब) उद्दिष्टे
क) अनुभव
ड) पुरावे
- 2) शिक्षण प्रक्रिया मूल्यमापन त्रिकोणात उद्दिष्टे, शैक्षणिक अनुभूती व ——— या तीन अंगांचा समावेश होतो.
अ) शैक्षणिक साधने
ब) मूल्यमापन
क) मूल्यमापन साधने
ड) तंत्रे
- 3) मूल्यमापनाचा ——— मूल्यमापन हा प्रकार मूल्यमापनाच्या उद्देशाने एखाद्या सत्र, अभ्यासक्रम किंवा कार्यक्रमाच्या समाप्तीनंतर वापरला जातो.
अ) आकारिक
ब) संकलित
क) स्थान निश्चिती
ड) निदानात्मक
- 4) विद्यार्थ्यांची संज्ञा, विविध घटना, नियम व तत्वे इत्यादी बाबी स्मरणशक्तीच्या जोरावर सांगण्याची क्षमता पाठविणे ही बोधात्मक क्षेत्राच्या ——— स्तराशी संबंधित आहे.
अ) ज्ञान
ब) आकलन
क) मूल्यमापन
ड) संश्लेषण
- 5) 'विद्यार्थी फुलाचे विविध भाग स्पष्ट करतो' हे बोधात्मक क्षेत्राच्या ——— स्तराशी संबंधित उदाहरण आहे.
अ) पृथक्करण
ब) संश्लेषण
क) मूल्यमापन
ड) उपयोजन
- 6) नैदानिक चाचणी ही सर्वेक्षण चाचणी सारखी चाचणी आहे. कारण या चाचणी मध्ये विद्यार्थ्यांचा ——— सविस्तर चित्र स्पष्ट केले जाते.
अ) बलस्थानांचे
ब) बलस्थाने व कमतरतांचे
क) अध्ययनाचे
ड) अध्यापन व अध्ययनाचे
- 7) भावात्मक मूल्यनिर्धारण विद्यार्थ्यांच्या ——— वर आधारित आहे.
अ) अभिवृत्ती
ब) ज्ञान
क) उपयोजन
ड) मूल्यमापन

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Assessment for Learning (19502302)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) The candidates should read the original questions in English.

Q.1 Chose the correct alternative

10

- 1) Evaluation may be defined as a systematic process of determining the extent to which educational _____ are achieved.
  - a) thought
  - b) Objective
  - c) experience
  - d) Evidence
- 2) In the triangle of evaluation process are objective, learning experiences and _____ the three aspects.
  - a) teaching aids
  - b) evaluation
  - c) tools of evaluation
  - d) techniques
- 3) _____ evaluation type of evaluation used at the end of the term, course or programs for purpose of evaluation.
  - a) Formative
  - b) Summative
  - c) Placement
  - d) Diagnostic
- 4) Increase the student ability all to recall terms, facts, rules and principles etc., it is concerned with _____ cognitive domain.
  - a) Knowledge
  - b) Understanding
  - c) Evaluation
  - d) Synthesis
- 5) 'Student explain the various aspects, flower', with this is the example of _____ cognitive domain.
  - a) Analysis
  - b) Synthesis
  - c) Evaluation
  - d) Application
- 6) Diagnostic test like the survey test, undertake to provide a detailed picture of _____ in an area.
  - a) Strengths
  - b) Strengths and weakness
  - c) Learning
  - d) Teaching and learning
- 7) Affective assessment is based on students _____.
  - a) Attitude
  - b) Knowledge
  - c) Application
  - d) Evaluation
- 8) _____ is not the measure of central tendency
  - a) Mean
  - b) Medium
  - c) Mode
  - d) Standard deviation
- 9) The main aim of open book exam is to see _____.
  - a) Check handwriting
  - b) Use own language
  - c) Deep reading of book
  - d) Knowledge gain
- 10) Short and long answer questions could not include in _____ exam, it is the limitation of this exam.
  - a) Oral
  - b) Online
  - c) Competitive
  - d) Open book

- Q.2 Answer the questions in short.**
- a) Explain the concept of Assessment **05**
  - b) Explain the nature of assessment of Affective learning. **05**
- Q.3 Answer the questions in short.**
- a) State the need and objective of planning of Assessment. **05**
  - b) Explain the problems of grading system. **05**
- Q.4 Answer the following questions (Any One)** **15**
- a) Explain the types of Assessment with example.
  - b) Explain the aspects of assessment of cognitive learning with example.
- Q.5 Answer the following questions. (Any One)** **15**
- a) State the concept and need of Continuous and Comprehensive Evaluation.
  - b) Explain 'Open Book Examination' concept with its merits and demerits.
- Q.6 Write short notes (Any Four)** **20**
- a) State the principles of Assessment.
  - b) What are the importance of portfolio assessment?
  - c) What are use of project in student learning?
  - d) State the importance median in assessment.
  - e) What are the demerits of online exam?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT ONE – PART- II
Marathi (19502310)**

Day & Date: Sunday, 02-07-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. 05

- 1) प्रस्तावना व विषय प्रतिनादन यांना जोडणारा दुवा म्हणजे ---- होय.
अ) उद्दिष्ट्ये व स्पष्टीकरणे   ब) हेतूकथन
क) संकलन   ड) उपयोजन
- 2) घटक चाचणी तयार करताना त्रिमितीपत्रकात ---- या घटकाचा समावेश केला जात नाही.
अ) उद्दिष्ट्ये   ब) उपघटक
क) उत्तरसूची   ड) प्रश्न प्रकार
- 3) आशय म्हणजे ---- मजकूर होय.
अ) अर्थपूर्ण   ब) अर्थहीन
क) शुद्ध   ड) पूर्णतः
- 4) 'शिक्षक विद्यार्थ्यांना चित्रपट दाखवतात' हे ---- अध्ययन अनुभवाचे उदाहरण आहे.
अ) प्रत्यक्ष   ब) अप्रत्यक्ष
क) अ) व ब) दोन्ही   ड) यापैकी नाही
- 5) एका दृष्टीक्षेपात त्या विषयाची संपूर्ण रचना असते त्याला ---- असे म्हणतात.
अ) घटक नियोजन   ब) पाठ्यक्रम
क) आशय विश्लेषण   ड) संरचना

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. 10

- अ) अध्ययन अनुभवाचे प्रकार लिहा.
- ब) नैदानिक कसोटीची अर्थ व गरज नमूद करा.

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10

- अ) घटक नियोजन म्हणजे काय? घटक नियोजनाची अंगे स्पष्ट करा.
- ब) पाठ्यक्रम म्हणजे काय ते सांगून माध्यमिक स्तरावरील कोणत्याही एका इयतेच्या मातृभाषा मराठीच्या चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे परीक्षण करताना कोणते निकष विचारात घ्याल ते सोदाहरण लिहा.

- प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)
- अ) परीक्षांचे प्रकार
  - ब) ज्ञानरचनावादाची वैशिष्टे
  - क) आशय विश्लेषण
  - ड) वाङ्मय मंडळ

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT ONE – PART- II
Hindi (19502311)**

Day & Date: Sunday, 02-07-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.1 रिक्त स्थानों की पूर्ति उचित पर्याय चुनकर कीजिए। **05**

- 1) पूरा विचार प्रकट करनेवाले शब्द समूह को ---- कहते हैं।
 अ) प्रश्न
 क) अक्षर
 ब) वाक्य
 ड) इनमें से कोई भी नहीं
- 2) शिक्षा के उद्देश्य ---- ध्येयों पर निर्भर होते हैं।
 अ) सामाजिक
 क) राष्ट्रीय
 ब) सांस्कृतिक
 ड) आर्थिक
- 3) ---- यह भाषा का महत्वपूर्ण और प्रारंभिक कौशल्य है।
 अ) भाषण
 क) लेखन
 ब) वाचन
 ड) श्रवण
- 4) मूल्यांकन में ---- प्रश्नों पर व्यक्तिगत प्रभाव दिखाई देता है।
 अ) निबंधात्मक
 क) लघूत्तरी
 ब) वस्तुनिष्ठ
 ड) सभी प्रकार के
- 5) किसी भाषा में कही और लिखी गई बात का दूसरी भाषा में सार्थक परिवर्तन ---- कहलाता है।
 अ) अनुवाद
 क) प्रारब्धवाद
 ब) प्राप्तवाद
 ड) आत्मज्ञान

प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों के संक्षिप्त में उत्तर लिखिए। **10**

- 1) भाषा संरचना के विभिन्न लाभ बताइए।
- 2) आप अपने विद्यालय में कौन-कौन से भाषिक खेलों का आयोजन करेंगे इस संबंधी संक्षिप्त जानकारी दीजिए।

प्र.3 निम्नलिखित प्रश्नों में से कोई भी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। **10**

मूल्यांकन प्रणाली का महत्व बताकर प्रश्न के विभिन्न प्रकारों की जानकारी विस्तृत रूप में स्पष्ट कीजिए।

अथवा

हिंदी भाषा शिक्षक के विभिन्न गुण बताकर हिंदी भाषा के प्रचार प्रसार में शिक्षक की भूमिका स्पष्ट कीजिए।

प्र.4 टिप्पणी लिखिए।

- 1) हिंदी भाषा का भक्तिकाल
- 2) पाठ्यपुस्तक का अध्यापन में महत्त्व
- 3) हिंदी भाषा अध्यापन में घटक नियोजन के लाभ

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT ONE – PART- II
English (19502312)

Day & Date: Sunday, 02-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Questions.

05

- 1) Choose the correct sentences given below regarding to annual planning ..
- i) It is required to be prepared at the end of the academic year.
  - ii) The teacher gets an idea of his total work load.
  - iii) It helps in the proper sequence of units
  - iv) The teacher cannot get the idea of plan for available time as per the objectives to be achieved.

a) i), ii), iii), iv)	b) i), ii)
c) ii), iii)	d) iii), iv)

- 2) Evaluation is a process of _____.
- a) Qualitative
  - b) Quantitative
  - c) Both Qualitative and Quantitative
  - d) None of the above.

- 3) Match list I with list II

List I Training Objective	List II Major Objectives
a) A Pre service teacher training	I. acquaint new entrants with a duty and responsibility.
b) Practice teaching	II. up gradation of knowledge
c) Induction training	III. to develop teaching skills
d) In service teacher training	IV. understanding aims and objectives of education

- a) a-IV. b-III. c-I. d-II.
- b) a-II. b-I. c-III. d-IV.
- c) a-II. b-IV. c-I. d-IV.
- d) a-III. b-IV. c-I. d-II.

- 4) Choose the correct word to complete the Simile.

As _____ as a Sloth

a) Fast	b) Blind
c) Slow	d) Happy

- 5) The number of vowel and consonant sounds in English is indicated respectively by _____.

a) 22, 22	b) 20, 24
c) 5, 39	d) 10, 34

- Q.2 Short answer type questions. 10**
- a) What are the essential qualities of English teacher?
  - b) Write any four figures of speech with their definition and suitable examples.
- Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**
- a) Explain in detail meaning, need, aspects and significance of unit planning?
- OR**
- b) Explain the meaning and difference between unit test and diagnostic test?
- Q.4 Write short notes on. (Any Three) 15**
- a) Which aspect will be considering while preparing year planning?
  - b) Write the concept and importance of Continuous and Comprehensive Evaluation.
  - c) What are the benefits will get for doing innovative practices and action research to English teacher?
  - d) Explain in short.
Meaning and Suitable example of Stress and Intonation.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT ONE – PART - II
Mathematics (19502313)

Day & Date: Sunday, 02-07-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 05
- 1) आशय, उद्दिष्ट्ये, प्रश्नप्रकार या तीन मितींचा विचार ---- नियोजनात होतो.
अ) घटक ब) वार्षिक
क) पाठ ड) घटक चाचणी
  - 2) गणितात ---- प्रश्न जास्त विश्वसनीय असतात.
अ) लघुत्तरी ब) दीर्घोत्तरी
क) निबंधवजा ड) वस्तुनिष्ठ
  - 3) बहुपदी हा घटक गणितातील ---- या शाखेशी संबंधित आहे.
अ) बीजगणित ब) भूमिती
क) अंकगणित ड) संख्याशास्त्र
  - 4) गणितामध्ये 'संच' ---- चे उदाहरण आहे.
अ) संज्ञा ब) संकल्पना
क) तथ्य ड) नियम
  - 5) ---- हे केंद्रिय प्रवृत्तीचे सर्वात विश्वसनीय परिणाम आहे.
अ) मध्यमान ब) बहुलक
क) मध्यगा ड) प्रमाणविचलन

- प्र.2 1) प्रमाणके संदर्भ व निकष संदर्भ चाचण्यांतील फरक स्पष्ट करा. 05
- 2) गणित शिक्षकाची आवश्यक गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 05

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

10

1) गणितामध्ये घटक चाचणीची का गरज आहे? गणित विषयासाठी घटक चाचणी तयार करतानाच्या विविध पायऱ्या स्पष्ट करा.

किंवा

2) विषय संरचना म्हणजे काय? भूमिती विषयाची विषय संरचना स्पष्ट करा. अध्ययन अध्यापन करताना या संरचनेचा कसा उपयोग कराल ते स्पष्ट करा.

प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही तीन)

15

1) घटक व पाठनियोजनातील फरक स्पष्ट करा.

2) भूमितीच्या अध्यापनाचे तीन टप्पे सोदाहरण स्पष्ट करा.

3) नैदानिक चाचणीचा अर्थ व गरज स्पष्ट करा.

4) अभ्यासक्रम निर्मितीची तत्त्वे स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT ONE – PART - II
Mathematics (19502313)

Day & Date: Sunday, 02-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- Q.1 Choose the correct alternatives. 05**
- 1) Content, objectives and types of questions are in three dimensions in _____ plan.

a) Unit	b) Year
c) Lesson	d) Unit Test
  - 2) _____ questions are more reliable in mathematics.

a) Short answer	b) Long answer
c) Essay	d) Objective
  - 3) Polynomial unit is related with _____ branch of mathematics.

a) Algebra	b) Geometry
c) Arithmetic	d) Statistics
  - 4) Set is an example of _____ in mathematics.

a) Term	b) Concept
c) Facts	d) Laws
  - 5) _____ is a most reliable measure of central tendency.

a) Mean	b) Median
c) Mode	d) Standard Deviation
- Q.2 a) Explain difference between criterion reference & norm reference test. 05**
b) What are the essential qualities of mathematics teacher? 05
- Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**
- a) What is need of unit test in Mathematics? Explain various steps of designing unit test in Mathematics.
  - b) What is subject structure? Explain the subject structure of geometry. Explain how will you use this subject structure in your teaching learning.
- Q.4 Write short notes. (Any Three) 15**
- a) Explain difference between Unit and lesson plan.
  - b) Explain three stages of teaching geometry with suitable examples.
  - c) Explain meaning and need of diagnostic test.
  - d) Explain the principles of curriculum construction.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT ONE – PART- II
Urdu (19502314)

Day & Date: Sunday, 02-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

05

سوال نمبر 1. مندرجہ ذیل کی خانہ پری کیجیے۔

(1) سبق کا شمار..... میں ہوتا ہے۔

- (A) نثر
 (B) نظم
 (C) قواعد
 (D) ان میں سے سبھی

(2) سالانہ منصوبہ بندی..... پر منحصر ہے۔

- (A) کیلنڈر
 (B) چھوٹیوں کی فہرست
 (C) ٹائم ٹیبل
 (D) ان میں سے کوئی نہیں

(3) اُردو کی ساخت..... حصوں میں تقسیم ہوئی ہے۔

- (A) دو
 (B) تین
 (C) چار
 (D) ان میں سے کوئی نہیں

(4) کتاب کی قیمت کا شمار..... میں ہوتا ہے۔

- (A) اندرونی خصوصیات
 (B) بیرونی خصوصیات
 (C) اندرونی اور بیرونی خصوصیات
 (D) ان میں سے سبھی

(5) کیا؟ کیوں؟ اور کیسے پڑھائیگی؟ ان سبھی کا شمار..... میں ہوتا ہے۔

- (A) سالانہ منصوبہ بندی
 (B) اکائی کی منصوبہ بندی
 (C) a & b
 (D) ان میں سے کوئی نہیں

05

سوال نمبر 2. (A) منصوبہ بندی کی کتنی قسمیں ہیں؟ کسی ایک منصوبہ بندی پر روشنی ڈالیے۔

05

(B) مثالی درسی کتاب کیسی ہونی چاہیے؟ روشنی ڈالیے؟

10

سوال نمبر.3. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات دیجئے۔ (کوئی ایک / 01)

(1) مثالی اُردو معلم کی خوبیاں اور ذمہ داریاں تفصیل سے بتائیے۔

(2) قدر پیمائش سے کیا مراد ہے؟ Formative (تشکیل دینے والا) اور Summative (خلاصہ) پیمائش اور تفصیل سے لکھیے۔

15

سوال نمبر.4. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات دیجئے۔ (کوئی تین / 3)۔

(1) اکائی کی منصوبہ بندی کے اہم جزو واضح کیجئے۔

(2) (Syllabus) نصاب سے کیا مراد ہے؟ نصاب کے کچھ اصول واضح کیجئے؟

(3) اُردو۔ اسوشیشن (Urdu Association) کی اہمیت اور سرگرمیاں واضح کیجئے۔

(4) یونٹ ٹیسٹ Unit Test کیسے تیار کریں گے۔

प्र.4 थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

- अ) ऑनलाईन परीक्षेचे महत्व सांगा.
- ब) सामान्य विज्ञानाच्या चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष संक्षिप्तपणे लिहा.
- क) प्रकाश संश्लेषण या घटकाचे अध्यापन करण्यासाठीचे अध्ययन अनुभव लिहा.
- ड) सरावपाठाच्या पाच पायऱ्या थोडक्यात लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT TWO – PART - II
General Science (19502316)

Day & Date: Monday, 03-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Questions.**05**

- 1) White planning of unit test _____ is carried out to verify whether the test prepared match with the blue print? whether the questions are asked properly on the objectives given? whether different subunit have been included properly in the test.

a) Blue print	b) Answer key
c) Mansing scheme	d) Question wise analysis
- 2) When the students are evaluated during their development process or while shaping their personality is called _____ evaluation.

a) Summative	b) Formative
c) Integrated	d) Social
- 3) All India science teacher association is located at _____.

a) Mumbai	b) Delhi
c) Kolkata	d) Chennai
- 4) Marks of student would not change because of _____.

a) Objectiveness	b) Subjectiveness
c) Discrimination	d) Individual difference
- 5) The formation of yogurt from milk is a _____ change.

a) fast	b) slow
c) physical	d) chemical

Q.2 Write the short answers of following questions.**10**

- a) Write characteristics of ideal science teacher.
- b) Write relation between curriculum and syllabus.

Q.3 Answer the following questions. (Any One)**10**

- a) What is the structure of science? Explain it with the help of any one kind of structure of science.

OR

- b) What is meant by unit plan? Explain the need and importance of unit plan.

Q.4 Write short notes on (Any Three)**15**

- a) State importance of online exam.
- b) Criteria of good text book in General Science. Explain in short.
- c) Write learning experiences to teach the photo synthesis.
- d) Write in short the five steps of practice lesson plan.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT TWO – PART - II
History (19502317)**

Day & Date: Monday, 03-07-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. 05

- 1) आशययुक्त अध्यापन पध्दती म्हणजे ----.
अ) आशयावर प्रभूत्व
ब) पध्दतीवर प्रभूत्व
क) आशय व पध्दतीवर प्रभूत्व
ड) आशय व पध्दतीचे अर्थपूर्ण एकात्मिकरण
- 2) इतिहास शिक्षकांच्या व्यावसायिक विकासासाठी ---- ची आवश्यकता असते.
अ) उजाळा वर्ग
ब) शिक्षक विकास कार्यक्रम
क) उद्बोधन वर्ग
ड) वरील सर्व
- 3) भारतीय राज्यघटना तयार करताना ---- हे मसुदा समितीचे अध्यक्ष होते.
अ) डॉ. राजेंद्र प्रसाद
ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
क) पंडित नेहरू
ड) डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन
- 4) एका आठवड्यात इतिहास विषयाला मिळणाऱ्या तासिका म्हणजे ---- होय.
अ) गुणांचा भारांश
ब) आशय भारांश
क) वेळेचा भारांश
ड) वरील सर्व
- 5) मूल्यमापनाच्या त्रिकोणाधिष्ठीत संकल्पनेत शैक्षणिक उद्दिष्टे, अध्ययन अनुभव आणि ---- यांचा समावेश होतो.
अ) मूल्यमापन साधने
ब) पाठ्यपुस्तक
क) अभ्यासक्रम
ड) पाठ्यक्रम

प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- अ) इतिहास शिक्षकांसाठीचे सेवांतर्गत कार्यक्रमाचे प्रकार सांगा. 05
- ब) वार्षिक नियोजनाची विविध अंगे स्पष्ट करा. 05

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

- अ) चाचणीचे विविध प्रकार कोणते? इतिहासासाठीची नैदानिक चाचणी व उपचारात्मक अध्यापन या संकल्पना स्पष्ट करा. 10
- ब) अभ्यासक्रमाचा अर्थ सांगा. अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रमातील परस्परसंबंध सोदाहरण स्पष्ट करा.

- प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)
- अ) घटक चाचणीचे नियोजन
  - ब) इतिहासाच्या परीक्षेचे प्रकार
  - क) आशय विश्लेषण
  - ड) भारतीय लोकशाही

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT TWO – PART - II
History (19502317)

Day & Date: Monday, 03-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Questions.

05

- 1) Content cum methodology means _____.
  - a) Mastery on content
  - b) Mastery on method
  - c) Mastery on content and method
  - d) Meaningful integration of content and method
- 2) _____ is the essential aspects of professional development of history teacher.
  - a) Refresher Course
  - b) Faculty Development Program
  - c) Orientation Programme
  - d) above all
- 3) _____ was the chairman of draft committee while making the constitution of India.

a) Dr. Rajendra Prasad	b) Dr. Babasaheb Ambedkar
c) Pandit Nehru	d) Dr. Sarvapalli Radhakrishnan
- 4) Number of periods available per week for history teaching is described as _____.

a) Score Weightage	b) Content Weightage
c) Time Weightage	d) above all
- 5) In the triangular concept of evaluation, educational objectives, learning experiences and _____ are interlinked.

a) Tools of evaluation	b) Text book
c) Curriculum	d) Syllabus

Q.2 Short Answer type Question:

- a) State the types of in-service programme for history teacher. **05**
- b) Explain the various aspects of year planning. **05**

Q.3 Answer the following questions. (Any One)

10

- a) What are the types of tests? Explain the concept of Diagnostic test and remedial teaching of history.
- b) State the meaning of curriculum. Illustrate the relation between curriculum and syllabus.

Q.4 Write short notes on (Any Three)

- a)** Planning of Unit Test
- b)** Types of Examination of History
- c)** Content Analysis
- d)** Indian Democracy

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT TWO – PART - II
Geography (19502318)

Day & Date: Monday, 03-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. 05

- 1) शैक्षणिक नियोजनातील ——— हा पहिलाच टप्पा ठरतो.
 अ) पाठ नियोजन ब) घटक नियोजन
 क) वार्षिक नियोजन ड) वरील सर्व
- 2) खालीलपैकी कोणत्या परीक्षेमध्ये प्रश्नांची उत्तरे तोंडी घेऊन परीक्षा घेतली जाते.
 अ) प्रात्यक्षिक परीक्षा ब) लेखी परीक्षा
 क) तोंडी परीक्षा ड) वरील सर्व
- 3) यांच्या मतानुसार शैक्षणिक ध्येय साध्य करून घेण्यासाठी शाळेत उपयोगात आणलेले सर्व प्रकारचे अनुभव म्हणजे अभ्यासक्रम होय.
 अ) मनरो ब) फ्रेमर्स
 क) वॉल्टर ड) यापैकी नाही
- 4) कृती संशोधनाचे हे मुख्य प्रवर्तक आहेत.
 अ) डॉ. कोरे ब) डॉ. कांड
 क) डॉ. काले ड) यापैकी नाही
- 5) ——— भूरूपे वाऱ्याच्या संचयन कार्यातून निर्माण होतात.
 अ) लोएस मैदान ब) बारखान
 क) सैफ ड) वरील सर्व

प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 10

- अ) कृती संशोधनाच्या पायऱ्या सांगा
- ब) घटक नियोजन म्हणजे काय? घटक नियोजनाची अंगे सांगा.

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10

- अ) भूगोल शिक्षकांची पात्रता सांगून भूगोल शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) इयत्ता आठवी भूगोल पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

- अ) वार्षिक नियोजन करताना कोणत्या घटकांचा विचार करावा.
- ब) सेवांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) भूगोल परीक्षांचे प्रकार सांगा.
- ड) पाठाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

B.Ed. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT TWO – PART - II
Geography (19502318)

Day & Date: Monday, 03-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Questions. 05

- 1) _____ this is the first step in educational planning.

a) Lesson planning	b) Unit planning
c) Annual planning	d) All of the above
- 2) Which of the following exams is taken orally by answering the questions?

a) Demonstration test	b) Written test
c) Oral examination	d) All of the above
- 3) According to him, the curriculum is all kinds of experiences used in school to achieve educational goals.

a) Manro	b) Framers
c) Walter	d) None of this
- 4) These are the main proresearch moters of action

a) Keel Patrick	b) Stanford
c) Thomas Monroe	d) Jerome Bruner
- 5) _____ Landforms are formed by the accumulation of wind.

a) Lois Plain	b) Barkhan
c) Saif	d) All of the above

Q.2 Answer the following questions 10

- a) Explain the steps of action research.
- b) What is component planning? Explain the components of component planning.

Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10

- a) Explain the characteristics of a geography teacher by stating the qualifications of a geography teacher.
- b) Critical analysis the 8th standard geography textbook.

Q.4 Write short notes. (Any Three) 15

- a) What factors to consider when making an annual plan?
- b) Explain the types of in-service training programs.
- c) State the types of geography exams.
- d) Explain the steps of the lesson.

प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

अ) महिला सक्षमीकरण

ब) लिंग समानतेसाठी अभ्यासेत्तर उपक्रम

क) महाराष्ट्र राज्य-महिला धोरण 1994 ध्येय व उदिद्ष्टये

ड) लिंगभाव रचनेचे महत्त्व

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Gender, School and Society (19502401)**

Day & Date: Monday, 19-06-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Questions. 05

- 1) _____ is the first state in the Country to announce women's policy independently.

a) Maharashtra	b) Gujarat
c) Karnataka	d) Tamil Nadu
- 2) In 1958 The Government of India appointed a National Committee for Women's Education under the Chairmanship of _____.

a) Hansaben Mehta	b) Shrimati Durgabai Deshmukh
c) Ushabai Mehta	d) Aruna Asifali
- 3) Gender refers to the _____ differences between Men & Women.

a) Biological	b) Intellectually
c) Socially	d) Economical
- 4) According to Indian Constitution Article _____ prohibition of discrimination of any citizen on ground of any religion, race, caste, and sex.

a) 16	b) 21
c) 27	d) 15
- 5) _____ Commission had made a major recommendation that the Education of men and women should be the same and there should be no differences.

a) University Education Commission
b) Secondary Education Commission
c) National Education Commission
d) National Commission for Women's Education

- Q.2 Short Answer type Question:**
- a) What are the Articles in Indian Constitution related to gender equality? 05
  - b) What should be the role of Family to inculcating Gender equality? 05

- Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**
- a) Write the concept of Gender and Explain barriers in Gender equality.
  - b) What is Women Empowerment? Explain the need for Women Empowerment in Indian Society.

- Q.4 Write short notes on (Any Three) 15**
- a) Women Empowerment
  - b) Extra Curricular Activities for Gender Equality
  - c) Maharashtra State – Goals & objectives of Women's Policy 1994
  - d) Importance of Gender Construction

Seat No.	
----------	--

Set P

B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Knowledge and Curriculum - Part II (19502402)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. 05

- 1) 'मुलोदयोगी शिक्षण योजना' ही योजना ----- या भारतीय शिक्षणतज्ञाने मांडली.
अ) जे. कृष्णमूर्ती   ब) महात्मा गांधी
क) रविंद्रनाथ टागोर   ड) यापैकी नाही
- 2) अध्ययकर्त्यामध्ये 'विशिष्ट मूल्ये रुजवणे, स्थिरभाव निर्माण करणे, हे शिकवण्याच्या ----- प्रकारात येते.
अ) अभिसंधान   ब) प्रशिक्षण
क) अनुदेशन   ड) संस्कार
- 3) ----- यांनी 'Kingdom of Happiness' हा ग्रंथ लिहिला.
अ) डॉ. आंबेडकर   ब) अॅनी बेझंट
क) कृष्णमूर्ती   ड) टागोर
- 4) संयुक्त राष्ट्र संघाची स्थापना कोणत्या साली झाली?
अ) 1945   ब) 1946
क) 1948   ड) 1949
- 5) लेविस कॅरोल लिखित ----- ही बालसाहित्यामधील परिकथा खूप प्रसिद्ध झाली.
अ) टॉम सॉयर   ब) मिडनार्ईट गार्डन
क) हार्डी बॉइज   ड) अॅलिस इन वंडरलँड

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. 10

- अ) फरक स्पष्ट करा - अध्यापन व प्रशिक्षण
- ब) संदर्भ पुस्तकांचे अध्ययन प्रक्रियेतील महत्त्व काय?

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10

- अ) ज्ञानमिमांसा ही संकल्पना स्पष्ट करून, महात्मा गांधी व रविंद्रनाथ टागोर यांच्या शैक्षणिक विचारांचा तुलनात्मक अभ्यास करा.
- ब) बहुसांस्कृतिक व लोकशाही शिक्षणव्यवस्थेमधील शिक्षकाची भुमिका यावर सविस्तर चर्चा करा.

- प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)
- अ) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष
  - ब) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य
  - क) ज्ञान व कौशल्य यातील फरक
  - ड) अभ्यासक्रमाचे प्रकार

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Knowledge and Curriculum - Part II (19502402)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- Q.1 Choose the correct alternative from the option. 05**
- 1) The concept of 'Mulodighi Shikshan Yojana' is presented by ____ educationalist.

a) J. Krishnamurti	b) Mahatma Gandhi
c) Rabindranath Tagore	d) None of these
  - 2) Installing certain values, creating stability in learner comes in ____ form of teaching.

a) Conditioning	b) Training
c) Instruction	d) Indoctrination
  - 3) ____ wrote the book 'Kingdom of Happiness'.

a) Dr. Ambedkar	b) Anne Besent
c) Krishnamurti	d) Tagore
  - 4) In which year United Nations formed?

a) 1945	b) 1946
c) 1948	d) 1949
  - 5) Written by Lewis Carroll ____ fairy tale became very famous.

a) Tom Sawyer	b) Midnight Garden
c) Hardy Boys	d) Alice in Wonderland
- Q.2 Write short answers 10**
- a) Differences between Teaching and Training
  - b) Importance of reference books in the learning process.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain the concept of Epistemology and make a comparative study of the educational ideas of Mahatma Gandhi and Rabindranath Tagore.
  - b) Discuss in detail the role of Teachers in the Multicultural and Democratic education system.
- Q.4 Write short notes on (Any Three) 15**
- a) Criteria for a good Textbook
  - b) International Understanding
  - c) Difference between knowledge and skills
  - d) Types of curriculum

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Creating an Inclusive School (19502403)

Day & Date: Wednesday 21-06-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 05**
- 1) डिसलेक्सिया म्हणजे ——— होय.

अ) वाचन दोष	ब) लेखन दोष
क) गणितीय दोष	ड) वरील सर्व
  - 2) सर्वसमावेशक शिक्षणाचा लक्ष्यगट ——— आहे.

अ) कर्णबधीर बालके	ब) अध्ययन अकार्यक्षम बालके
क) मतीमंद बालके	ड) वरील सर्व
  - 3) ——— म्हणजेच बुद्धीचे अपंगत्व होय.

अ) कर्णबधीरत्व	ब) मतीमंदत्व
क) दृष्टीदोष	ड) अध्ययन अक्षमता
  - 4) ——— म्हणजे सर्वप्रकारच्या बालकांचा स्विकार करून त्यांना शिक्षणाच्या मुख्य प्रवाहात आणण्याची व्यवस्था करणे होय.

अ) वैदयकीय शिक्षण	ब) विशेष शिक्षण
क) समावेशित शिक्षण	ड) तांत्रिक शिक्षण
  - 5) भारत सरकारने ——— रोजी बालकांना मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम 2009 हा कायदा केला.

अ) 26 ऑगस्ट 2009	ब) 15 ऑगस्ट 2009
क) 17 सप्टेंबर 2009	ड) 21 डिसेंबर 2009
- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 10**
- 1) सर्वसमावेशक शाळांची वैशिष्ट्ये लिहा.
  - 2) सर्वसमावेशक शिक्षणातील मार्गदर्शक व समुपदेशनात शिक्षकाची भूमिका थोडक्यात स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10**
- 1) सर्वसमावेशक शाळेची संकल्पना सांगून सर्वसमावेशक शाळेतील अडथळे विशद करा.
  - 2) सर्वसमावेशक शिक्षणातील वर्गव्यवस्थापन सांगून, सर्वसमावेशक शिक्षणातील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा?

प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

- 1) सर्वसमावेशक शाळेची गरज
- 2) सर्वसमावेशक शाळेतील भौतिक सुविधा
- 3) दृष्टीदोष असणाऱ्या बालकांची वैशिष्ट्ये
- 4) सर्वसमावेशक शिक्षणासाठी शासकीय योजना

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Creating an Inclusive School (19502403)

Day & Date: Wednesday 21-06-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Questions.

05

- 1) _____ is Dyslexia.
  - a) Reading defect
  - b) Writing defect
  - c) Mathematical defect
  - d) All above
- 2) _____ are the Target groups of Inclusive Education.
  - a) Hearing impairment child
  - b) Learning disability child
  - c) Mental retard child
  - d) All above
- 3) _____ is the disability of intelligence.
  - a) Hearing impaired
  - b) Mental retard
  - c) Visual impairment
  - d) Learning disability
- 4) _____ means embracing all types of children & bringing them into the mainstream of Education.
  - a) Medical Education
  - b) Special Education
  - c) Inclusive Education
  - d) Technical Education
- 5) The Government in India enacted the Right to Free and Compulsory Education Act 2009 on _____.
  - a) 26 August 2009
  - b) 15 August 2009
  - c) 17 September 2009
  - d) 21 December 2009

Q.2 Short Answer type Question.

10

- a) Write characteristics of Inclusive school.
- b) Explain the Role of teacher in Guidance and Counselling for Inclusive Education in Brief.

Q.3 Answer the following question (Any One)

10

- a) State the concept of inclusive school and Explain the barrier of inclusive School.
- b) What do you mean by classroom management of inclusive Education? Explain the role of Teacher in Inclusive Education.

Q.4 Write short notes on (Any Three)

15

- a) Needs of Inclusive School
- b) Infrastructural facilities in Inclusive School
- c) Characteristics of Visual impairment child
- d) Write Government schemes for Inclusive Education.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Educational Management (19502412)

Day & Date: Thursday 22-06-2023
Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 05**
- 1) यशस्वी शैक्षणिक व्यवस्थापनाचा हा एक आवश्यक व सर्वात महत्वाचा गुणधर्म आहे.
अ) लवचिकता ब) गरज
क) अध्यापन ड) लोकशाही
  - 2) माध्यमिक शिक्षण कायद्यात ---- कलमे आहेत.
अ) 4 ब) 8
क) 16 ड) 32
  - 3) ---- हे शाळेचे एक वैभव स्थान असते.
अ) प्रयोगशाळा ब) कार्यालय
क) ग्रंथालय ड) स्वच्छतागृह
  - 4) शाळेमध्ये मानवी संबंध ---- प्रकारचे असावेत.
अ) सकारात्मक ब) नकारात्मक
क) हुकूमशाही ड) दंडात्मक
  - 5) जनरल रजिस्टर मध्ये ---- च्या सविस्तर नोंदी ठेवल्या जातात.
अ) शिक्षका ब) विद्यार्थ्या
क) मुख्याध्यापका ड) वरील सर्व
- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 05**
- 1) चांगल्या मानवी आंतरसंबंधाचे महत्त्व स्पष्ट करा. 05
  - 2) शालेय नोंदवहया व अभिलेख यासंबंधी काळजी कशी घ्याल. 05
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- 1) शैक्षणिक व्यवस्थापनाची संकल्पना सांगून शैक्षणिक व्यवस्थापनाची गरज महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 2) मुख्याध्यापकाची भूमिका जबाबदाऱ्या व कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

- 1) संस्थानिहाय नियोजनाची गरज
- 2) वर्गव्यवस्थापनातील समस्या
- 3) माध्यमिक शाळा संहिता
- 4) शालेय वेळापत्रकाचे महत्त्व

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Educational Management (19502412)

Day & Date: Thursday 22-06-2023
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Questions.

05

- 1) Is one of the essential and most important characteristics of successful school Management?

a) Flexibility	b) Needs
c) Teaching	d) Democracy
- 2) Secondary Education Act includes _____ code.

a) 4	b) 8
c) 16	d) 32
- 3) It's a place of glory for the school.

a) Laboratory	b) Office
c) Library	d) Toilet
- 4) The human relationship in a school should be _____.

a) Positive	b) Negative
c) Dictatorship	d) Punitive
- 5) In general register _____ records are kept in detail.

a) Teachers	b) Student
c) Head Masters	d) All above

Q.2 Answer the questions shortly.

- a) Explain the importance of good interpersonal relationship.
- b) How will take care of school records and registers?

05

05

Q.3 Answer the following question (Any One)

10

- a) Explain the Educational Management Concept and state need and importance of Educational Management.

OR

- b) Explain the role of the headmaster and state his various responsibilities and functions.

Q.4 Write short notes. (Any Three)

15

- a) Need of Institutional Planning
- b) Problems of classroom Management
- c) Secondary school code
- d) Importance of school timetable

प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

- 1) मूल्यशिक्षणाची गरज व महत्त्व
- 2) मूल्यशिक्षणात पालकांची भूमिका
- 3) मूल्यशिक्षण मूल्यमापनाचे साधन—पडताळासूची
- 4) सामाजिक मूल्ये यावर टीप लिहा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Value Education (19502413)

Day & Date: Thursday 22-06-2023
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Questions. 05

- 1) What value is inculcated behind celebrating Republic Day?
  - a) Social
  - b) Religious
  - c) Democracy
  - d) None of these
- 2) Men and women have equal status help to inculcate _____ value.
  - a) Modesty
  - b) Equality of gender
  - c) Sensitivity
  - d) National Integration
- 3) Parents should have a holistic role _____ in child-rearing.
  - a) Counselor and Guide
  - b) Friend and Philosopher
  - c) Motivator and Evaluator
  - d) Above all
- 4) Celebrating Traditional Day is related to _____ value.
  - a) Neatness
  - b) Punctuality
  - c) Religious tolerance
  - d) Sensitivity
- 5) Story telling is the _____ activity of value inculcation.
  - a) Cognitive
  - b) Cultural
  - c) Emotional
  - d) Artistic

Q.2 In short answer.

- a) Evaluate what action to follow to inculcate individual values in students. **05**
- b) What would you say to parents? **05**

Q.3 Answer the following question (Any One) 10

- a) Give examples of how you can inculcate value in students based on the subject matter textbooks.

OR

- b) Explain the initiatives to be taken to involve parents in value education.

Q.4 Write short notes on (Any Three) 15

- a) The need and importance of value education
- b) Parents' role in value education
- c) Value education assessment tools - verification list
- d) Write a note on social values

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Guidance and Counseling (19502414)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. 05
- 1) समुपदेशनात मुख्यत्वे ---- पायऱ्या असतात.
 अ) चार ब) तीन
 क) पाच ड) दोन
- 2) मुलाखत हे तंत्र ---- मार्गदर्शनासाठी उपयुक्त आहे.
 अ) शैक्षणिक ब) व्यावसायिक
 क) वैयक्तिक ड) वरील सर्व
- 3) माध्यमिक स्तरावरील समुपदेशनाचा हेतु हा मुख्यत्वे ---- असतो.
 अ) कौटुंबिक समस्या ब) व्यवसायाची निवड
 क) शैक्षणिक समस्या ड) सामाजिक समायोजन
- 4) अनिर्देशित समुपदेशनाची सुरुवात ---- यांनी केली.
 अ) जेन वॉटर्स ब) कॅप्लो
 क) कार्ल रॉजर्स ड) टायलर
- 5) ज्या बालकांचा बुद्धांक ---- पेक्षा जास्त असतो त्याला प्रज्ञावंत बालक म्हणतात.
 अ) 125 ब) 100
 क) 110 ड) 80
- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. 10
- अ) शैक्षणिक दृष्ट्या मागास विद्यार्थ्यांची वैशिष्ट्ये लिहा.
 ब) समुपदेशनाच्या निर्देशित उपत्तीची थोडक्यात माहिती द्या.
- प्र.3 सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10
- अ) मार्गदर्शनाची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करून त्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
 किंवा
 ब) मार्गदर्शन व समुपदेशनातील फरक स्पष्ट करा.
- प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) 15
- अ) शैक्षणिक मार्गदर्शनाची वैशिष्ट्ये
 ब) अप्रगत बालकांची कारणे
 क) वैयक्तिक समुपदेशन
 ड) मुलाखतीचे महत्त्व

Seat No.	
-----------------	--

Set **P**

B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Guidance and Counseling (19502414)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blank with correct alternative. 05

- 1) Mainly _____ steps are there in counseling.

a) Four	b) Three
c) Five	d) Two
- 2) Interview technique is useful for _____ guidance.

a) Educational	b) Vocational
c) Individual	d) All above
- 3) The main purpose of counseling of secondary level is _____.

a) Family problem	b) Selection of business
c) Educational problem	d) Social adjustment
- 4) Non directive counseling was started by _____.

a) Jane Waters	b) Caplow
c) Carl Rogers	d) Tyler
- 5) Whose IQ is more than _____ called as gifted child.

a) 125	b) 100
c) 110	d) 80

Q.2 Answer the following questions.

a) Write a characteristic of educationally backward students.	05
b) Give brief information about directive counselling method.	05

Q.3 Answer the following question. (Any One)

a) Give detail concept of guidance and explain its characteristics.	10

OR

b) Explain difference between guidance and counselling.	10

Q.4 Write short notes on (Any Three)

a) Characteristics of educational guidance	05
b) Reasons of backward students	05
c) Individual counselling	05
d) Importance of Interview	05

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Educational Technology (19502415)

Day & Date: Thursday 22-06-2023
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 05
- 1) शिक्षणाचे तंत्रविज्ञान हे ---- मानसशास्त्रावर आधारित आहे.
 अ) बाल ब) शैक्षणिक
 क) प्रायोगिक ड) प्राणी
- 2) ---- हा संप्रेषणातील भौतिक अडथळा आहे.
 अ) अस्पष्टता ब) भीती
 क) पूर्वज्ञान ड) गोंगाट
- 3) ---- हे क्रमन्वित अध्ययनाचे तत्त्व नाही.
 अ) प्रभावी अध्यापन ब) स्वगती
 क) तात्काळ प्रत्याभरण ड) लघुत्तम पायऱ्या
- 4) खालीलपैकी ---- हे अप्रक्षेपित अनुदेशन साहित्य आहे.
 अ) ओ. एच. पी. ब) इपिडियास्कोप
 क) एल. सी. डी. ड) नकाशा
- 5) खालीलपैकी ---- हे श्राव्य अनुदेशन साहित्य म्हणून जास्त उपयुक्त आहे.
 अ) भाषा प्रयोगशाळा ब) फिल्म स्ट्रिप
 क) दूरदर्शन ड) ओ. एच. पी.
- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 05
- 1) स्वस्त व कमी खर्चिक अनुदेशन साहित्य कसे निर्माण करावे? 05
 2) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करा. 05
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- 1) क्रमन्वित अध्ययनाची संकल्पना, वैशिष्ट्ये व विविध पायऱ्या स्पष्ट करा.
किंवा
- 2) संप्रेषणाची संकल्पना स्पष्ट करा. संप्रेषण प्रक्रियेतील विविध अडथळे स्पष्ट करा.
- प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) 15
- 1) प्रणालीची संकल्पना व तत्त्वे
 2) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाचे महत्त्व
 3) संप्रेषणाचे विविध मार्ग
 4) अनुदेशन साधनांचे व्यवस्थापन

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Educational Technology (19502415)

Day & Date: Thursday 22-06-2023
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- Q.1 Choose the correct alternatives.** **05**
- 1) Technology of Education is based on _____ psychology.
    - a) child
    - b) educational
    - c) experimental
    - d) animal
  - 2) _____ is a physical barrier of communication.
    - a) Lack of clarity
    - b) Fear
    - c) Previous knowledge
    - d) Noise
  - 3) _____ is not a characteristic of programmed learning.
    - a) Effective teaching
    - b) self-pacing
    - c) Immediate feedback
    - d) small steps
  - 4) _____ is a non-projected instructional material.
    - a) O. H. P.
    - b) Epidiascope
    - c) L. C. D.
    - d) Map
  - 5) _____ is an audio aid of the following is more useful.
    - a) Language lab
    - b) Film strip
    - c) Television
    - d) O. H. P.
- Q.2 Short Answer type Question.**
- a) How will you create free and inexpensive Instructional materials? **05**
  - b) Explain the nature of Education Technology. **05**
- Q.3 Answer the following question (Any One)** **10**
- a) Explain the concept, characteristics, and various steps of programmed learning.
  - b) Explain the concept of Communication process. Explain the various barriers of the Communication process.
- Q.4 Write short notes. (Any Three)** **15**
- a) System- Concept and Principles
  - b) Importance of Educational Technology
  - c) Channels of Communication process
  - d) Management of instructional material

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Environmental Education (19502416)

Day & Date: Thursday 22-06-2023
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 05**
- 1) ——— हा पर्यावरण दिवस म्हणून ओळखला जातो.

अ) 5 जून	ब) 5 मे
क) 6 जून	ड) 6 डिसेंबर
  - 2) ध्वनीची तीव्रता ——— मध्ये मोजली जाते.

अ) होल्ट	ब) ॲपिअर
क) डेसिबल	ड) मि. मि.
  - 3) ओझोन वायू हा ——— थरात आढळतो.

अ) तपांबर	ब) स्थितांबर
क) मध्यगोल	ड) औष्टिक गोल
  - 4) भूकंप ही ——— आपत्ती आहे.

अ) सामाजिक	ब) जैविक
क) जागतिक	ड) नैसर्गिक
  - 5) जागतिक तापमान वाढीसाठी ——— हरितगृह वायू कारणीभूत आहे.

अ) कार्बन डायऑक्साईड	ब) अमोनिया
क) ऑक्सीजन	ड) नायट्रोजन
- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 10**
- 1) वायू प्रदुषण म्हणजे काय? वायू प्रदुषणाची कारणे सांगा.
  - 2) जागतिक तापमान वाढ म्हणजे काय स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10**
- 1) पर्यावरण शिक्षण म्हणजे काय? पर्यावरण शिक्षणाची उद्दिष्टे व गरज स्पष्ट करा.
  - 2) पर्यावरण शिक्षणाच्या प्रभावी अध्यापनात शिक्षकाची भूमिका काय? पर्यावरण शिक्षणासाठी तुम्ही कोणते उपक्रम आयोजित कराल?

प्र.4 टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

- 1) गंगा कृती योजना काय आहे?
- 2) अन्नसाखळी स्पष्ट करा.
- 3) चिपको पर्यावरणीय आंदोलन स्पष्ट करा.
- 4) सागरी प्रदूषणाची संकल्पना सांगा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

B.Ed. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Environmental Education (19502416)

Day & Date: Thursday 22-06-2023
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the option. 05

- 1) _____ is known as World Environment Day.

a) 5 June	b) 5 May
c) 6 June	d) 6 December
- 2) The intensity of sound is measured through _____.

a) Volt	b) Ampiar
c) Decibel	d) M.M
- 3) Ozone gas finds in _____ layer.

a) Troposphere	b) Stratosphere
c) Mesosphere	d) Thermosphere
- 4) Earthquake is a _____ disaster.

a) Social	b) Biological
c) Global	d) Natural
- 5) Green House gas _____ is responsible for global warming.

a) Carbon dioxide	b) Ammonia
c) Oxygen	d) Nitrogen

Q.2 Answer the following question 10

- a) What is air pollution? Explain the reasons of air pollution.
- b) What is meant by global warming?

Q.3 Answer the following question (Any One) 10

- a) What is meant by environmental education? Explain the objectives and needs of environmental education.

OR

- b) What is the role of the teacher in effective teaching of environmental education? Which activities you will arrange for environmental education?

Q.4 Write short notes on (Any Three) 15

- a) What is Ganga Action Plan?
- b) Explain 'Food Chain'
- c) Explain the Chipko Environmental Movement
- d) Explain the concept of marine pollution